

«Росія розпадеться, коли її армія зазнає величезної поразки в Україні»

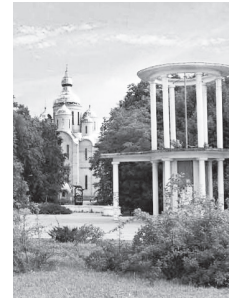
Політолог Ігор Лосєв про те, за яких умов можливий розвал сучасної російської імперії
» стор. 4

Підсвітити Європу

Україна отримала від експорту електроенергії вже понад 4,7 млрд грн. І це лише за три місяці
» стор. 2

Доспівалися попи до пустої церкви

У Черкасах вилучать землю в московського патріархату
» стор. 3

Україна молода

Середа, 5 жовтня 2022 року

№30 (5901)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 36,568 грн
1 € = 35,636 грн

Мистецтво ВИЖИТИ

Запасів газу та вугілля в Україні досить, аби успішно провести опалювальний сезон, але російські терористи змушують враховувати найгірші сценарії

» стор. 3

Під час бойових дій кацапи знищили Сіверськодонецьку ТЕЦ.
Фото з сайту sud.ua

Сергій Кузан
голова Українського центру безпеки та співпраці

«Нам ще не можна говорити про стрімке звільнення Херсонської області та відбиття в окупантів обласного центру Херсон, але ми вже бачимо, як поступово обвалюється їхня оборона».

■ ДЖЕРЕЛА ДОХОДІВ

Підсвітити Європу

Україна отримала від експорту електроенергії вже понад 4,7 млрд грн. І це лише за три місяці

Український струм — найдешевший у Європі.
Фото з сайту lb.ua.

Наталія НАПАДОВСЬКА

Про це повідомив голова правління НЕК «Укренерго» Володимир Кудрицький і додав: «Українська електроенергія посіла друге місце у торговому балансі після традиційно великих обсягів сільськогосподарської — ріпаку та пшениці». Україна почала планувати відділення своєї електроенергетичної мережі від російської та білоруської енергосистем ще у 2014 році — після того, як Росія анексувала Крим. Але в умовах військової агресії зробила це на рік раніше за графік! Незважаючи на розрахунки російського керівництва, що енергосистема України впаде, наша енергосистема вистояла і пропрацювала в ізолюваному режимі 21 день. Процес енергетичної євроінтеграції був не дешевий: наша країна вклала 600 млн євро для приєднання до ENTSO-E, але 16 березня 2022 року приєдналася до континентальної енергосистеми Європи ENTSO-E. «Єдиний енергетичний фронт», де ми посилюємо одне одного», — писав міністр енергетики України Герман Галущенко.

Уже на початку червня Україна отримала право експортувати свою енергію до Європи. Перший комерційний трансграничний обмін електроенергією розпочався наприкінці червня з Румунією та зі Словаччиною — у липні. З 1 жовтня державний енерготрейдер «Енергетична компанія України» (ЕКУ) розпочав постачання електроенергії до Польщі. Нагадаємо, Україна активно реконструює лінію електропередач від Хмельницької АЕС до польської підстанції Жешув для передачі до 1000 МВт. Ця реконструкція відбувається у рамках домовленості про постачання електроенергії з України до Польщі.

Експорт електроенергії до Румунії, Угорщини, Словаччини та Польщі, саме в країни, найбільш вразливі від експорту російських енергоносіїв, — наш основний ринок. Пропускна спроможність з'єднання постійно зростає: 4 вересня ENTSO-E збільшило до 300 МВт доступну пропускну спроможність для експорту електроенергії з України до ЄС. Такі можливості для українських експортерів діятимуть у години най-

більшого споживання електроенергії. А 21 вересня було збільшено на 50 МВт у нічний час доступну пропускну спроможність для експорту електроенергії з України в Європу. Те, що це взаємовигідний процес, — не викликає сумнівів. Як повідомляє державне підприємство «Оператор ринку», середня біржова ціна на електроенергію в країнах Східної Європи 25 вересня склала 326 євро за МВт (11,74 грн/кВт.год), що більш як утричі дорожче, ніж в Україні. Зокрема, в Угорщині оптова ціна електроенергії 25 вересня становила 336 євро/МВт.год, у Словаччині — 342 євро/МВт.год, а в Чехії — 299 євро/МВт.год. Схожа ситуація у Польщі та Румунії. При цьому в Україні біржова ціна залишається на рівні 3,3 грн/кВт.год, або 92 євро за МВт.год. Це суттєво нижче, ніж у сусідніх країнах (у понад три рази), і створює нам хороші конкурентні умови: кількість учасників одного аукціону на експорт до Словаччини та Румунії складає від 7 до 13 компаній. До речі, вироблена в Україні електроенергія з відновлюваних джерел енергії теж коштує в рази менше, ніж вартість електрики на ринку Єврозою. 2021 року середньозважений зелений тариф для сонячної генерації становив близько 140 євро/МВт.год, для вітрової — 100 євро/МВт.год. Це не можна порівняти з реальними цінами електроенергії в ЄС, адже на початку серпня 2022 року ціни злітали до рекордних 500 євро/МВт.год.

З урахуванням того, що внаслідок повномасштабного російського вторгнення з 24 лютого цього року було відключено 6,5 млн українських споживачів електроенергії, наша держава сподівається отримати за рахунок експорту електроенергії 1,5 млрд євро до кінця року. НЕК «Укренерго» наступного тижня порушуватиме перед ENTSO-E питання про збільшення лімітів експорту електроенергії до Європи. За даними Міністерства енергетики, технічно Україна вже зараз може експортувати 1,5-1,7 тисячі МВт і згодом очікує збільшення експорту. Це не означає, що віялові відключення в країні припиняться, але йде війна, країні потрібні гроші, і експорт електроенергії ці гроші дасть. ■

■ НА ФРОНТІ

Наші «котики» в нашому Лимані.
Фото з сайту radiosvoboda.org.

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Недавно соціальні мережі облетіло фото, на якому український воїн стоїть біля пам'ятника знаменитому херсонському кавуну. Символізм цієї світлини точно передав ситуацію в регіоні, де ЗСУ до списку звільнених територій регулярно вносять нові назви сіл. Днями наш державний прапор замайорів у Архангельському, Шевченківці, Хрещенівці та Миролобівці. За даними ОК «Південь», лише 3 жовтня українські військові на цьому напрямку знищили майже 90 окупантів та понад 60 одиниць ворожої техніки. Деякі зразки вдалося взяти трофеями.

Цікаво, що москальські підрозділи на південному фронті стали менше бити у відповідь. На думку голови Українського центру безпеки та співпраці Сергія Кузана, це результат тактики поступового виснаження ворога, яка була застосована на півдні та північному напрямку. «Нам ще не можна говорити про стрімке звільнення Херсонської області та відбиття в окупантів обласного центру Херсон, але ми вже бачимо, як поступово обвалюється їхня оборона, — повідомив він в інтерв'ю Радіо НВ. — Це сталося завдяки тому, що ЗСУ поступово і дуже планомірно винищували їхні командні пункти, системи та за-

Обвал оборони

Українські війська продовжують звільняти села на півдні та сході країни, проте росіяни й далі утримують значну частину цих територій

соби зв'язку, радіолокаційні станції і засоби протиповітряної оборони. У підсумку була внесена певна дискоординатація в підрозділи противника, і ми отримали успішне просування наших сил на цьому напрямку».

У Луганській області після знакового звільнення Лимана, яке добряче зіпсувало кремлівцям шабаш із приєднання до РФ кількох українських регіонів, теж з'явилися новини з розряду важкої симптоматики. За даними голови місцевої військової адміністрації Сергія Гайдака, рашисти вирішили втримати сусіднє Сватове за будь-яку ціну й облаштували оборонний пункт у місцевій психіатричній клініці. «Лікарня має гарну мережу підземних кімнат, тому вибір орків зрозумілий, — каже він. — Але це їх усе одно не врятує».

На Донеччині цими днями тривають дуже жорстокі бої навколо трьох міст — Бахмута, Авдіївки та Вугледара. Окупанти штурмують позиції українців, застосовую-

чи артилерію. За даними Генштабу, більшість цих спроб невдалі, оскільки ЗСУ б'ють у відповідь з прицільною зброєю та бомблять з авіації. Аби помститися, кацапи вже за установленою звичкою відкривають вогонь по критичній інфраструктурі. Нещодавно касетними бомбами вони намагалися вивести з ладу Курахівську ТЕЦ, що забезпечує теплом і водою одразу кілька великих населених пунктів.

Тим часом триває звільнення від окупантів Харківщини. Днями їх вибили з Борової та Шийківки. Як відомо, втрата цього східного регіону викликала у кремлівців нову хвилю ядерного шантажу. Але ці погрози, на думку російського опозиціонера Ігоря Яковенка, швидко блеф, аніж реальні наміри. «Зараз включено механізми спостереження, — сказав він в ефірі телеканала «Еспресо». — Будь-яка спроба з боку путіна запустити інструмент ядерної війни буде припинена. Його знищать США прямим влучанням у бункер або якимось іншим способом». ■

Людмила НІКІТЕНКО

Черкаси

У Черкасах правоохоронці повідомили про підозру депутату міської ради. Кажуть, він продав гуманітарну допомогу на 1,5 мільйона гривень. Про це «Україна молодій» повідомили в Черкаській обласній прокуратурі.

За версією слідства, у травні цей депутат, коли був командиром добровольчого формування територіальної громади, видав офіційний документ, на підставі якого з допомогою посередників через митний кордон було здійснено переміщення військової амуніції як гуманітарної допомоги від діаспори з американського міста Чикаго.

«Після отримання такого вантажу депутат не облікував амуніцію як гуманітарну, а через посередників продав її третім особам на суму понад 1,5 млн гривень», — розповідають правоохоронці.

Наразі вирішується питання про обрання підозрюваному запобіжного заходу. Йому світить до семи років позбавлення волі.

До речі, додають у черкаській обласній поліції, днями на Черкащині до рук правоохоронців потрапив 32-річний місцевий житель, який теж вирішив нажитися на війні. Він створював фейкові сторінки у соцмережах та розміщував оголошення про продаж бронешитів 4-5-

■ КРИМІНАЛ

Не за формою

Депутата міської ради підозрюють у продажу військової амуніції на 1,5 мільйона гривень

го класу захисту. Покупців чоловік переконував у якості та наявності обраних позицій і вимагав передплату на банківські картки. Отримавши гроші, він блокував телефони клієнтів та перестав виходити на зв'язок. У такий спосіб зловмисник виманив у довірливих громадян орієнтовно 40 тисяч гривень, які витратив на власні потреби. У шахрая вилучили мобільні телефони, банківські картки, цифрові носії інформації, які є речовими доказами в кримінальному провадженні, яке відкрила поліція, й направили їх на експертні дослідження. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

На початку жовтня до українських газових сховищ було закачано близько 14 мільярдів кубометрів блакитного палива. Подбали енергетики і про вугілля для ТЕЦ, запаси якого наразі становлять 2,2 мільйона тонн.

За даними прем'єр-міністра Дениса Шмигала, вказаний об'єм енергоносіїв близький до 90 відсотків від загальних потреб. Й оскільки процес закупівлі триває далі, у листопаді вже йтиметься про 100-відсоткову готовність до зими. «Для порівняння: минулого сезону Україна використала 19,4 мільярда кубометрів газу, — прокоментував ситуацію виконавчий директор Асоціації газодобувних компаній Артем Петренко. — Цьогоріч споживання блакитного палива суттєво зменшиться, зважаючи на падіння промисловості та масове переміщення людей. За даними Міненерго, попит уже зараз упав на 40 відсотків».

Енергетичні та газові компанії зараз також активно готуються до ситуацій, коли раписти можуть завдати ударів по об'єктах критичної інфраструктури. Той факт, що країна-агресор має намір влаштувати нам комунальний армагеддон у холодну пору року, ні для кого не секрет. «Репетиція» подібних терористичних актів вже наочно пройшла одразу в кількох регіонах країни. «Якщо відбуватимуться такі удари, то славні українські газовики та енергетики оперативно відновлюватимуть електро-

Готовність номер один

Мистецтво вижити

Запасів газу та вугілля в Україні досить, аби успішно провести опалювальний сезон, але російські терористи змушують враховувати найгірші сценарії

газопостачання, — повідомив ексдиректор з комунікацій Групи Нафтогаз Максим Білявський. — Але, звісно, слід бути готовими до можливих перебоїв із тим-таки світлом. Насамперед у регіонах, де йдуть бойові дії або які перебувають під ракетними ударами російського агресора».

Жителям приватного сектору у прифронтових населених пунктах експерти радять запасатися генераторами, оскільки під обстрілами лагодити пошкоджені комунікації практично неможливо. Водночас мешканцям багатоквартирних домівок краще наперед знайти деесь запасну хатину на той випадок, якщо росіяни пошкодять їхню ТЕЦ. За словами директора Центру досліджень енергетики Олександра Харченка, енергосистема країни об'єднана, тому у випадку аварії на одній з електростанцій світло почнуть подавати з іншої. Але якщо терористи знищать котельню або теплову енергоцентрально і

в квартирі вийдуть з ладу батареї, то ризик замерзнути буде досить високий. «Навіть якщо дадуть світло, ви все одно там жити не зможете. Жодна буржуйка вас не врятує, — каже експерт. — Тож тримайте у голові запасну адресу. По селах багато вільних хат. І з місцевими органами влади наразі легко вирішити цю проблему».

Не виключено, що москалі ракетними ударами спробують вивести з ладу й українську газотранспортну систему або, наприклад, припинять транзит блакитного палива нашою територією. Оператор ГТС уже готовий до цієї нестандартної ситуації й почне працювати в режимі реверсу. Однак, поки триватимуть технічні роботи, люди мусять деесь сховатися від холоду. Саме тому місцеві органи влади отримали вказівку облаштувати пункти обігріву і харчування на той випадок, якщо наслідки спровокованих аварій не вдасться ліквідувати швидко. ■

Під враженням

Слово гучніше за ракети

Літературний фестиваль «П'ятий Харків» пройшов під звуки сирен

Софія РОЗУМЕНКО

Зараз Харків — це місто, де зранку п'єш каву на тихому залізничному вокзалі і вирушаєш в Ізюм документувати жахи, що там відбувалися, вдень ходиш по сонячному та майже безлюдному розбитому Харкову під звуки сирен, увечері слухаєш Сергія Жадана, Івана Семесюка і Kozak System в артпідвалі, вночі їдеш по темному місту, де не горить жоден ліхтар.

Місцеві жителі кажуть, що за час повномасштабної війни візитного карткою міста стали вікна, забиті фанерою. І дійсно, я не бачила жодного будинку в місті, де всі вікна цілі. Якщо Салтівка — порожній розтрощений мертвий район, то центр міста живе — працюють магазини, кафе, салони, але на кожному кроці видно руйнування, людей дуже мало і відчувається атмосфера воєнного стану міста. Після Києва, який вирує життям, ти ніби потрапляєш в іншу реальність, яка є справжньою, яка не грається у видимість мирного життя.

Втім, незважаючи на це, культурне життя міста триває. Харківський поет Артем Полежака служить у ЗСУ та, перебуваючи на передовій, продовжує у соцмережах читати свої вірші, письменник Сергій Жадан влаштовує Літературний фестиваль у бомбосховищі Літературного музею, куди з'їжджаються артисти та гості з усієї країни («Україна молода» нещодавно анонсувала цю непересічну подію. — Ред.).

У місті не працює GPS, не горять ліхтарі. Завдяки місцевим жителям ми знайшли локацію фестивалю. Біля входу в підвал у темряві стояли люди. Ми знайшли двері і спустились у приміщення.

Після майже порожніх вулиць міста було незвично побачити велику кількість людей у маленькому підвалі Будинку культури. Тепла атмосфера і музика одразу змусили пережити інші емоції. Поруч стояв хлопець, який розповів, що автостопом приїхав із Києва, щоб потрапити на фестиваль.

Організатори фестивалю, Сергій Жадан та представники Харківського літературного музею, зазначили, що широкомасштабне вторгнення РФ в Україну змінило не лише наше майбутнє, а й наше минуле: більшість українців готові переглянути персональну історичну і культурну пам'ять у контексті нового досвіду війни. Харків був містом транзиту між Україною та росією, і сьогодні як фронт опинився в ситуації, коли ворожі бомбардування разом із будинками руйнують сталі уявлення про українсько-російські стосунки. В ситуації добровільного заперечення старих моделей співіснування саме тут може народитись нова філософська основа архітектури майбутньої держави, прийнятна для більшості українців.

Метафора «п'ятий Харків» належить лінгвісту, есеїсту, письменнику, а також харків'янину Юрію Шевельову. Публіцистична частина фестивалю об'єднала потужних сучасних українських мислителів і діячів, які залишилися в Україні і взяли на себе відповідальність за існування країни.

Мистецька частина — концерти і театральна вистава, проведені в небезпечному регіоні, — стали своєрідним маніфестом «тих, хто не боїться» (Є. Свєрстюк) у місті, яке називають «залізобетон». А вже до фестивалю долучилися не лише жителі міста, а й багато гостей (і як учасники, і як глядачі).

«П'ятий Харків» — це розмова про майбутнє міста, про мрію, про бажання та бачення. Нам здається, що варто говорити про майбутнє саме в ситуації кардинальних культурних і ментальних зрушень, які переживає Україна сьогодні», — наголосили організатори. ■

Боже ж мій!

Доспівалися попи до пустої церкви

У Черкасах вилучать землю в московського патріархату

Людмила НІКІТЕНКО

На сесії Черкаської міськради депутати проголосували за те, аби повернути у комунальну власність земельну ділянку, яка перебуває в оренді в управлінні Черкаської єпархії Православної церкви московського патріархату. Як повідомили «УМ» у міській раді Черкас, за це проголосували 26 депутатів.

«Землю вилучать для суспільних потреб — створення міського парку на вулиці Надпільній», — розповідають у Черкаській міській раді. І уточнюють, що йдеться про ту земельну ділянку, якою багато років поспіль користується у Соборному парку (це практично в центрі міста) московський патріархат і де збудовано найвищий у Шевченковому краї собор Архістратига Михаїла.

На таке рішення жителі Черкас очікували давно. А дискусія про те, чого навіть під час війни церква окупантів володає в центрі міста, не стихала у соціальних мережах ніколи. До того ж нещодавно житель Черкас Олександр Руденко зареєстрував петицію з проханням забронувати діяльність церков московського

Соборний парк. Фото з фейсбуку.

патріархату та розірвати з ними договори оренди на землю в Черкасах. Звернення набрало понад 600 голосів.

До речі, ще влітку депутати міської ради Черкас відправили звернення до Ради національної безпеки і оборони України, Верховної Ради України про припинення роз-

гляду законопроект про заборону діяльності церков та інших релігійних організацій, які підпорядковуються московському патріархату та несуть загрозу для національної безпеки України. Але самі наважилися проголосувати про вилучення землі у церкви окупантів тільки тепер. ■

Поштові знаки

Бойовим філателістам до колекції

На 736-ту річницю Черкаси урочисто погасили власну благодійну марку «Слава ЗСУ!»

Людмила НІКІТЕНКО

Нещодавно, на 736-ту річницю з Дня заснування міста Черкаси, замість святкових заходів, які відмінили через війну, провели церемонію спецпогашення благодійної марки «Слава ЗСУ!».

Цю марку, на якій зображено мурал із військовим, недавно намальований у центрі міста на стіні ТРЦ «Любава», погасили Черкаський міський голова Анатолій Бондаренко та керівник Черкаської філії АТ «Укрпошта» Олександр Марченко.

Як розповіли «УМ» у Черкаській міській раді, над стінописом «Слава ЗСУ!» працювала творча група Kailas-V під керівництвом

переселенки з Харкова Яни Волк. Саме вона та представники виконавчого комітету отримали перші примірники цієї марки.

«Марка була випущена накладом 500 екземплярів. Комплект із марки, конверта та листівки можна буде придбати за 300 гривень на черкаському стадіоні МСК «Дніпро». А кошти, отримані від продажу цієї власної марки, спрямують на створення спортивно-соціального та психологічного реабілітаційного центру для ветеранів війни», — розповідають у Черкаській міській раді.

І уточнюють: планується, що в центрі ветерани зможуть проходити спортивну і психологічну реабілітацію, готуватися до різноманітних змагань та ігор ветеранів. ■

У Черкасах урочисто погасили власну благодійну марку «Слава ЗСУ!». Фото надане Черкаською міською радою.

■ 3 ПЕРШИХ ВУСТ

«Росія розпадеться, коли її армія зазнає величезної поразки в Україні»

Політолог Ігор Лосєв — про те, за яких умов можливий розвал сучасної російської імперії

Ірина КИРИЧЕНКО

Ігор Лосєв — відомий український політолог, кандидат філософських наук. Війну росії з Україною він передбачав ще у 1994 році. Як, власне, давно передбачав і розпад росії як колоніальної імперії. Коли це станеться — говоримо в нашому інтерв'ю.

Розпад СРСР був доволі несподіваним

■ **Ігор Васильовичу, зараз усе більше людей говорять про розпад росії. Яким чином він має відбуватися?**

— В історичній перспективі це, безперечно, станеться. Але коли саме — ми не знаємо. Навряд чи це відбудеться в найближчій перспективі. Навряд чи це відбудеться в цьому році. В принципі, держави такого типу, як нинішня деспотична росія, можуть проіснувати дуже довго, а можуть розвалитися вже завтра, — цього ніхто не знає. Наприклад, розпад радянського союзу був доволі несподіваним у 1991 році. От був радянський союз — і раптом розвалився. почалися процеси, які вже ніхто не зміг зупинити. І, скажімо, у 1917 році розпад російської імперії теж стався дуже швидко. Важко сказати, коли розпадеться росія, але в історичній перспективі — так, бо час імперій пройшов. Вже сьогодні імперія — це щось на зразок динозавра, а динозаври існувати не можуть у сучасній природі.

Ті народи і нації, які були розумніші, свої імперії розпустили більш чи менш добровільно. Скажімо, Британія в 1950-1970-ті роки відпустила всі свої колонії, вона вже не воювала за те, щоб їх зберегти, й Індія, котра була «перлиною британської корони», пішла мирно. 1960 рік увійшов у історію як «рік Африки» — практично всі африканські колонії перестали бути колоніями європейських держав. Франція спробувала повоювати у В'єтнамі, там їй страшенно натовкли піку, потім вона ще намагалася повоювати в Алжирі, там такий же самий був результат, і після цього все, французька колоніальна імперія закінчилася. Португалія була найдавнішою колоніальною імперією, яка виникла ще у XVI столітті, і вона теж почала розвалюватися у 60-ті роки XX століття, коли від неї відділилися колонії в Індії: Гоа, Діу, Даман, — які виникли ще в період завоювань Васко да Гама. І диктатор Салазар ніяк не міг повірити, що Португалія втратить ці колонії. Вона їх втратила, але Салазар ніхто про це не сказав, для нього видавали в одному примірнику газету, і він її читав і не хвилювався. І колонії в Африці — Ангола, Мозамбик і Гвінея-Бісау — також були Португалією втрачені.

Так що це така тенденція, що з цим уже нічого не вдієш: колоніальних імперій у сучасному світі бути не може. Росія намагається довести, що на неї не поширюються загальні правила, що вона взагалі не імперія, — це просто маніпуляція поняттями, річ у тім, що росія — беззаперечно колоніальна імперія. Вона не мала заморських територій, усі території були компактні щодо метрополії, ніяких природних перешкод між метрополією та колоніями в росії не існує і не існувало, але зрозуміло, що можна ще довго за них воювати, боротися, втратити всі свої ресурси, дегенерувати, розпастися. Цим шляхом іде зараз росія. Розумні країни самі від своїх колоній відмовилися — вони просто порахували, і виявилось, що ко-

лонії — це дуже дорого, щоб тримати там армію, якимось сприяти їхньому розвитку, а реально метрополія вже більше витрачала на них, ніж від них отримувала. І колоніальні імперії континентального типу в тій-таки Європі теж спокійно відійшли від цього, наприклад, та ж сама Австрія, маленька тепер, яка раніше була великою Австро-Угорщиною. Виявилось, що в сучасному світі існувати без колоній якимось вигідніше, аніж із ними разом.

Люди такого типу, що ніяк не можуть відмовитися від свого колоніального минулого, залишилися тільки в росії і ще в деяких країнах, тому що це для них — велич, це відчуття власної самодостатності, вищості щодо інших. Це такі собі психічні патології, які поширюються на цілу націю.

У нас час краще відмовлятися від імперського шляху розвитку держави, тому що імперський шлях — це постійні війни, внутрішні вибухи і скандали, громадянські війни.

■ Хто відділятиметься першим?

— Нам важко зараз сказати, хто саме першим вийде і як це буде. Скажімо, є там республіки, де найбільш потужний розквіт національного руху: Татарстан, Дагестан, Чечня. Є такі республіки, що нібито сплять досі, але може статися, що саме там щось почнеться. Бо багато народів відчують себе у ролі підлеглих територій, яким нічого не світить.

Тут такі дуже цікаві речі, дуже глибокі процеси. У росії багато кричали про сепаратизм України, Литви, Грузії. Потім зійшло все нанівець, почали кричати про сепаратизм Дагестану, Чечні, Татарстану. Але ж вони забули, що є ще могутній сепаратизм російських областей. Бо вся історія росії XV—XVI століть є історія боротьби проти сепаратизму російських князівств. Та сама боротьба москви проти Твері, боротьба москви проти Новгороду і Пскова, проти інших територій, і там був потужний сепаратизм. Виявляється, не обов'язково він повинен мати якусь етнічну основу. Він може мати основу просто територіальну. І коли почнеться парад справжнього російського сепаратизму, з Далекого Сходу, Сибіру, Уралу, Поволжя тощо, от тоді москві буде непереливки.

Це виглядатиме так, що якась територія, яка має природні ресурси, відмовиться їх надавати москві, а буде працювати тільки на себе. Уявіть собі, що Урал перестав працювати на москву, що тоді робити москві? Це крах, катастрофа. І так само природні ресурси Сибіру, Далекого Сходу не будуть працювати на москву, що тоді робити москві? Це кінець. Це вийде так, що тулуб відмовиться працювати на голову. В росії ж абсолютна більшість її території — на схід від москви. Так що територіальний сепаратизм для москви може виявитися навіть гіршим і страшнішим, ніж етнічний. Бо скільки можна жити без усякої надії на покращення, без усякого розвитку, без усякого поступу, і все, що є найкращого, віддавати до москви?

Якщо взяти територію росії до Уралу, то там нічого з корисних копалин і немає, всі багатства росії знаходяться за межами етнічної росії.

Росіяни на це якимось не звертають увагу, але це може стати для них дуже неприємним сюрпризом. У росії є національно-державні території практично всіх її на-

родів, але немає національно-державної території «етнічних русскіх». Русскіє своєї «русської республіки» не мають. Вони все це робили для того, щоб усе було їхнє, все було росія. З хитрою метою: якщо у росіян немає своєї національно-державної території, значить, уся територія росії є територія етнічних русскіх. І Адигея — це росія, і Дагестан — це росія, і Татарстан — це росія. А от тепер, коли почнуться процеси розпаду, росіянам скажуть, слухайте, ви взагалі ніхто, ви перекотиполе. У вас тут немає ніякої землі, ви тут ніхто і звати вас ніяк.

«Перекреслена» країна

■ **Очевидно, що росія розвалюватиметься не лише з економічних причин, та й під ними завжди ґрунтується політика.**

— Причини, я вважаю, будуть різні. Економічні причини, адже чому дуже багаті природно території повинні бути жebraками москви? Чому все те, що вони виробляють, вони повинні віддавати москві, а москва на ті гроші жирує? От якщо зараз москву залишити без Якутії, без Уралу, без Поволжя, без Північного Кавказу, москва просто припинить існування, їй не буде на що жити. З політичних причин — практично повне безправ'я цих територій, їх абсолютна нездатність якимось впливати на політику, яку проводить москва.

Ми ж пам'ятаємо, як у 2014 році на Донбасі з'являлося багато осетинів, дагестанців, кадірівців, і вони проходили обкатку, тільки москва не розуміла, що то була за обкатка: сьогоднішній осетин, який воює на чолі свого підрозділу на Донбасі, набуває бойового досвіду, який потім він застосовуватиме, вже будучи міністром оборони незалежної Осетії. Адже колись іще російський цар Микола II сказав: «Пробывание инородцев под знаменами россии не сделает их верными империи, но научит владеть оружием».

Фактично росія, кидаючи національні меншини в Україну зі зброєю в руках, формує майбутні армії незалежних держав на території росії. Вони поступово починають розуміти, що вони здатні воювати і без російських генералів, самостійно. Крім того, кидають до нас сюди переважно не жителів москви і пітера, а саме бурятів, кадірівців, дагестанців, і вони тут гинуть. Звичайно, у них виникає запитання: а чому, за що, за які інтереси ми маємо тут гинути? Чому москва і пітер тут не гинуть?

Є й причини культурні, причини релігійні, є історична пам'ять — і народи Північного Кавказу, і народи Далекого Сходу і Сибіру пам'ятають, що з ними робила росія кілька століть тому, пам'ять у них дуже хороша, особливо що стосується геноциду щодо них.

У кремлі сидять малоосвічені люди. Інакше вони би знали, що на тому самому юридичному факультеті Санкт-Петербурзького університету, пізніше ленинградського, де вони вчилися, вчився і Дмитро Донцов, найвидатніший ідеолог і теоретик українського націоналізму. Якби вони це знали, то знали би, хто такий справжній український націоналіст.

■ **Я відрізала для себе росію у 2014 році, тепер для мене там існує просто якась занедбана територія. І так це виглядає для дуже багатьох українців. За соціологічними дослідженнями групи «Рейтинг», 80% наших громадян вважають, що наші сто-**

Ігор Лосєв.

сунки з росією ніколи не відновляться або відновляться в межах одного покоління, тобто двадцяти-тридцяти років.

— Я думаю, що найкращі відносини між Україною і росією — це відсутність будь-яких відносин. І будь-які відносини з росією можуть бути на користь росії, але вони не будуть на користь України. Тому краще нам узагалі забути про цю країну, тільки відстежувати її стосовно можливої шкоди Україні. Тому наша розвідка має активно займатися росією, а більше там нічого цікавого для нас немає.

■ А чи є «хорошіє русскіє»?

— Може, і є, але їх можна перерахувати на пальцях двох рук. Навіть серед російських так званих демократів та лібералів є одиниці людей, які адекватно розуміють Україну. Але навіть у тих колах, ліберально-демократичних, вони не мають впливу й до них ставляться різко негативно інші ліберали та демократи. Колишній польський міністр оборони Радослав Сікорський нагадав дуже слушно фразу Юзефа Пілсудського: «В росії навіть анархісти є імперіалістами». І це справді так, і тому майже в усіх сидить той імперський дух, дух царювання, у будь-якій формі, над іншими народами, і дух глибокої зневаги до всіх неросіян.

Говорити про розпад росії через бунти в Дагестані зарано

■ **Події в Дагестані ще прямо не вказують на розпад росії, але надія є.**

— Зараз у Дагестані йдуть процеси національної сепарації. Дагестан завжди був обмежено лояльним регіоном до москви. А тепер, після рішення путіна про мобілізацію, мобілізують представників національних меншин, а не москви та пітера. За загибель москвича чи пітерця в рф сплачують 5 мільйонів рублів, а за загибель іногородця — 3,5 мільйона. Так що дагестанське життя значно дешевше. Серед представників національних меншин зростає підозра, що всі ці мобілізації існують для того, щоб зменшити кількість російських народів.

Чечня вустами кадірова заявила про те, що вони в цій мобілізації не братимуть участі, бо виконали і перевиконали російські плани. Дагестанці думають: чому Чечня може, а ми ні?

Ці етноси мають старі традиції боротьби проти росії: знаменитий Шаміль був дагестанцем.

Розпад росії пророкувати у зв'язку з бунтами у Дагестані та й узагалі по росії зарано. Він почнеться тоді, коли російська армія зазнає величезної поразки в Україні, коли кількість російських жертв буде вимірюватися не десятками, а сотнями тисяч. ■

РЕСУРС

Ніч найтемніша перед світанком.
І найкоротша за розмовоюУкраїнці в непрості часи можуть розраховувати на фахову
«Гарячу лінію підтримки»Слизова БОНДАРЕНКО,
студентка Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Звернутися у скрутну хвилину до психолога — крок, який іще рік тому чимало військових навіть уявити собі не могли. Активна агресія росії трансформувала цю потребу до базових. Тих, що стали необхідні нам для елементарного виживання. Сьогодні потреба у кваліфікованих фахівцях, здатних підтримати і привести до рівноваги у критичній ситуації людей, що мали досвід перебування у зоні бойових дій, надзвичайна. Це стосується як власне ветеранів, так і членів їхніх родин.

«Дані щодо реальної потреби у військових та цивільних кризових психологах наразі уточнюються, бо статистика, якою ми володіли навіть пів року тому, сьогодні вже некоректна. Згідно з актуальними дослідженнями фахівців, вона зросла в геометричній прогресії, — розповідає Катерина Тесленко, керівниця проекту «Гаряча лінія підтримки» Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів. — Міністерство ветеранів раніше проводило відповідне опитування, і наш фонд зараз у процесі нового дослідження про те, хто такі ветерани і якої саме допомоги вони потребують. Дослідження ще не завершено. Але ми точно можемо сказати, що попит на психологічну допомогу серед ветеранів/майбутніх ветеранів значно перевищує пропозицію. Незважаючи на те, що зараз в Україні існує чимало ліній підтримки. Важливо розуміти, що самі ветерани та майбутні ветерани навіть зараз не завжди визнають, що їм потрібна допомога. Тож маємо розуміти, що це досить складна категорія. І від інших ліній ми відрізняємося тим, що працюємо ще й із цією стигматизацією серед наших захисників».

На запитання «Україні молоді» щодо особливостей роботи психологів кризової «гарячої лінії» з ветеранами та їхніми родинами ми попросили відповісти Олену Лашко, головного психолога «Гарячої лінії» Українського ветеранського фонду, та фахівців, які щодня працюють на лінії, Галину Циганкову і Тетяну Варену.

■ **Якщо людина з якихось об'єктивних причин не має можливості звернутися до спеціаліста, — чи можливо самому вийти з післявоєнної апатії? Можете щось порадижити в такій ситуації?**

Олена Лашко: — У житті кожної людини бували непрості часи. Пригадайте, що тоді допомогло вам упоратися з труднощами? Хто підтримував вас? Хто і що може підтримати зараз? Проаналізуйте, які дії ви робите вже сьогодні, аби рухатися далі. Як ви справляєтеся зараз? Що ще ви можете зробити, щоб допомогти собі і близьким? А чого робити точно не варто? Відповівши на ці запитання, можна дізнатися про себе чимало нового, змістити фокус уваги і з'ясувати, що, окрім болю, суму, гніву, апатії, — є місце й для життя.

■ **Що робити тим людям, які втратили свої домівки, своїх рідних? Як їм почати рухатися далі?**

Олена Лашко: — Будь-яка втрата — це біль, який вимагає часу, аби його вгамувати. Переживання втрати індивідуальне і залежить від багатьох чинників: характеру людини, її попереднього досвіду, актуального середовища...

Неможливо і не варто порівнювати переживання болю. Але важливо пам'ятати, що з часом цей біль стихає. Переживаючи втрату, варто ставитися до себе з розумінням, не лякатися власних емоцій і дозволяти собі їх проживати — в міру своєї готовності. Ці переживання природні, вони і є початком нового шляху, продовженням життя.

Цей період життя пов'язаний з глибоким знайомством із самим собою, довірою до себе і своїх власних ресурсів. Якщо внутрішньої опори немає замало, важливо пам'ятати, що можна звернутися за підтримкою. В особливо тяжкі моменти підтримку варто шукати у будь-який доступний спосіб. Це можуть бути родичі, друзі, колеги або ж мало знайомі вам люди зі схожим досвідом. Тут можуть стати у нагоді групи підтримки, орієнтовані на людей, які переживають втрату. Вони дають можливість побути серед людей, обмінятися досвідом і дізнатися, які переживання мають інші і як

вони з ними справляються. У мережі можна знайти чимало інформації про особливості переживання втрати і горювання. Але кожна людина — унікальна, її внутрішній світ — неповторний, а тому й універсального рецепту тут бути не може. Коли важко, шукайте для себе підтримку відповідно до власних потреб. Звертайтеся до нас за телефоном: 0800332029.

Галина Циганкова: — Домівка... Подумайте, чим вона цінна для вас? Що символізує? Тепло, безпека, затишок, певна особиста історія, стосунки з іншими людьми, розтягнуті в часі... Це наші спогади, наш захист і відчуття впевненості в майбутньому, наші особисті кордони, наша інтимність, наша любов. Для кожного з нас ці відчуття, їх глибина, перетинання — дуже особисті. Це наша стара-добра екзистенційна самотність. Тому давати загальні поради неможливо. Можна в кожному конкретному випадку дещо зрозуміти на рівні метафори. Наприклад, уявіть домівку своєю другою шкірою. І коли у вас перелом (ноги, руки) або ви отримали опіки тіла чи поранення шкіри — вам терміново потрібен лікар. І тільки після лікаря ви можете звернутися до друзів, до психолога або психотерапевта, або філософа — щоб з'ясувати свої відчуття та визначити наступні кроки. Спочатку завжди є потреба «обробити рану та накласти пов'язку». Відтворити свій затишний куточок. Нехай тимчасовий, але той, що дасть вам відчуття безпеки, захисту та кордонів із зовнішнім світом. Затишок, який хоча б тимчасово захистить нашу інтимність, надасть впевненості хоча б на сьогодні. Куточок, у якому є можливість поплакати, випити чаю, поспати під теплою ковдрою. Звісно, підтримка (звичайна людська та деяка психологічна) на цьому етапі теж стане у пригоді.

І ще. Життя може коїти з нами дивні речі, не тільки приємні. Воно може бути несправедливим, злим. Іноді вплинути на події у нас немає ніякої можливості. Але, де б ми були, важливо опинитися у гарній компанії. Принаймні до нас завжди можуть приєднатися герої наших

улюблених книжок, автори цих книжок, відомі всьому світу або тільки особисто вам люди, які опинилися у скрутних життєвих обставинах. Герої та люди, чий життєвий шлях вас надихає.

■ **Найскладніші випадки, з якими до нас зверталися?**

Олена Лашко: — Кожне звернення складне по-своєму. І переживання таких кризових подій, як війна, індивідуальні і завжди особливі. Хоча, звісно, є певні спільні риси у наших емоціях, думках, відчуттях. Мабуть, доречніше буде пригадати випадки, які найбільше запам'яталися.

Найперше, що пригадується, — звернення дівчини, яка під час розмови перебувала у Харкові, який активно обстрілювали окупанти. Підтримати її в той момент означало стати для неї на певний час опорою, бути поруч хоча б віртуально. Це була коротка розмова, під час якої вдалося заспокоїти дівчину і разом виробити план дій на найближчу перспективу: жити, поки є така можливість...

Також добре запам'ятала сплеск епізодів самоушкодження серед підлітків. Юні хлопці і дівчата скаржилися на погіршення стосунків у родині після початку повномасштабної війни, на відчуття власної нікчемності, беззмістовності життя, сильну агресію, яка здебільшого спрямовувалася на себе. Вони страшенно хвилювалися за життя близьких, які перебували в зоні бойових дій. Відчували провинку за те, що з об'єктивних причин не можуть долучитися до спротиву ворогу. Підлітки складно переносили адаптацію на новому місці проживання, втрачали зв'язок із домівками, друзями, звичним способом життя. Нерозуміння власних емоцій і втрата зв'язків, відсутність підтримки з боку дорослих — все це штовхало їх до неконструктивних способів зняття емоційного напруження. Вислухати, почути, зрозуміти і підтримати — важливі кроки для того, щоб підштовхнути підлітка усвідомити власний стан і пошукати безпечні способи пережити кризові події.

Тетяна Вареня: — Мабуть, ніхто з нас не думав-не гадав, що стане учасником та свідком таких складних історичних подій,

Проект став можливим/відбувається завдяки програмі «Український фонд швидкого реагування», яку втілює IREX за підтримки Державного департаменту США.

справжньої війни. Але сталося те, що сталося. І в цих умовах боліло, жаху, але й надії нам доводиться проживати свій унікальний шлях. Кризова підтримка на лінії допомоги — це той маленький внесок, який ми, психологи, робимо на шляху до перемоги.

Звернення на лінію бували різні: іноді схожі, часом несподівані. Але особисто мені запам'ятався один емоційно складний випадок. Родичі поховали військового, а потім знайшли його живим у полоні. Та, незважаючи на це, мати бійця продовжує ходити на могилу загиблого. Каже, то ж чиясь дитина і десь рідні його чекають...

У всіх випадках вислуховуємо, підтримуємо, навчаємо технік самопомоги. Бо шлях до звільнення може бути довгим і тернистим, матері це треба витримати і не виснажитись вщент, бо після повернення сина їй потрібно буде ще багато сил і певних знань для допомоги своїй дитині. А вже, скільки б років було військовому, для матері він залишається дитиною. А такі випадки дають розуміння, що ми, українці, — нація з великим серцем. І тому ми непереможні.

■ **На вашу думку, чого навчає нас війна?**

Олена Лашко: — Війна підсвітила й увиразнила наші сильні і слабкі сторони. Ми ближче познайомилися із самими собою і з тими, хто нас оточує. Війна змінила наш світогляд і ставлення до життя і смерті. Стало зрозуміло, що питання національної ідентичності — це не тільки про самосвідомість, а й про безпеку. Маємо сподівання на розквіт нашої нації після цих страшних подій. Не тому, що війна відкрила нові можливості, ні. А тому, що ми як люди, що мислять, Homo sapiens, зобов'язані зробити максимум висновків з цієї страшної трагедії і вжити усіх можливих і неможливих заходів, щоб подібне не повторилося. Дорогою ціною нашому суспільству даються життя і свобода. Тож маємо ставитися до них відповідально.

Галина Циганкова: — На це

запитання неможливо відповісти за всіх. Безумовно, вона стає певним викликом кожному. Це той виклик, який доля послала, очікуючи індивідуальної відповіді. До війни в кожного з нас було знайоме сьогоднішнє, зрозуміле вікно можливостей у ньому. Рутинна спрямовує нас звичними стежками. А парадокс війни у тім, що вона руйнує наш щоденний порядок, але водночас збільшує вікно можливостей. Це так, начебто наш поїзд життя кудись летів на швидкості, ми дивилися у вікно на якісь доріжки, що розбігалися бозна-куди, нам, як у дитинстві, кортіло побігти хоч по одній із них... Але поїзд рухався далі, залишаючи на душі легкий відбиток суму за нерозгаданою таємницею чарівних стежок. І раптом — наче хтось смикнув ручку стопкрана, і ми, дорослі, опинилися перед купою доріг та стежок, що прямують через ліси, поля, гори та болота у далеку далечінь, і... розгубилися. Дитяче відчуття привабливої таємниці тих стежок раптом обернулося дорослим страхом... Що ж нам потрібно, щоб знов почати подорож? На мою думку, першим виникає питання — хто я? Другим — з ким поряд я хочу піти невідомою стежкою? Третє — хто або що буде мене підтримувати в цій подорожі? І четверте, а може, воно і є головним, — хто або що може мене надихати? Війна — то відчуття на дотик крихкості сьогоднішнього, демонстрація найнікчемніших та найдостойніших властивостей людини. Війна — виклик і можливість з'ясувати власні цінності та обрати свою дорогу.

Тетяна Вареня: — Війна, мабуть, навчила нас цінувати саме життя. Дала зрозуміти вже не на словах, а в реальності, що все матеріальне більше не має такої цінності. Що стосунки між родиною і друзями мають інше, важливіше значення. Звісно, у кожного воно своє. Війна точно відсортувала друзів і родичів на своїх і чужих. На тих, хто поруч, попри відстані, і тих, хто тебе забув, а іноді навіть і зрадив, навіть якщо фізично поряд. ■

ПАМ'ЯТЬ

Михайло Горбачов — українець, який змінив світ

8 жовтня — 40 днів, як пішов із життя перший і єдиний президент СРСР

Анатолій КОВАЛЬЧУК

Цього тижня виповнюється 40 днів, як відійшов за межу Михайло Горбачов. Його не стало 30 серпня на 92-му році життя.

У другій половині 1980-х років він був не тільки одноосібним керівником СРСР, а й одним із найвпливовіших політиків планети. Одночасно обіймаючи найвищі керівні посади в комуністичній імперії (генеральний секретар ЦК КПСР, голова ВС СРСР і президент СРСР), Михайло Горбачов володів усією повнотою державної влади. Маючи величезні повноваження, він за декілька років правління багато зробив для того, щоб тодішній світ став кращим і безпечнішим.

Перебудова, що закінчилася розвалом

Від попередніх «вождів», осіб, старших на 15-20 років, відірваних від реалій і важко хворих, що на початку 1980-х вмирили один за одним, йому дісталася непроста спадщина і величезна кількість проблем. Застій і стагнація охопили всі сфери суспільства — економічну, соціальну, духовно-ідеологічну. Тривала холодна війна між очоленими Москвою країнами соцтабору і передовими країнами Заходу. Точилася безглузда, нікому не потрібна, непопулярна «гаряча» війна в Афганістані. Вона, а також усебічна підтримка «дружніх» режимів і «революційних» рухів на всіх континентах потребували багато коштів. Яких не вистачало на медицину, освіту й культуру. Неефективна «соціалістична» економіка виявилася неспроможною утримувати величезний військово-промисловий комплекс. Зростала інфляція, відчувався дефіцит товарів повсякденного попиту. До мінімуму впали світові ціни на нафту — головний продукт експорту і джерело іноземної валюти. Посилювалися масова зневіра в комуністичній ідеології й опозиційні настрої в суспільстві, передусім у середовищі інтелігенції.

Перед Михайлом Горбачовим як керівником держави, що претендувала на світове лідерство, пролягали два шляхи. Перший — тупо продовжувати курс престарілих попередників, безперспективний і згубний. «Закручувати гайки», посилювати репресії всередині країни, клепати нові ракети, танки, гармати, літаки, кораблі підводних човнів і нагнітати напруженість на міжнародній арені. Отже — поставити світ перед ризиком ядерної війни. Другий шлях — відмовитися від застарілих ідеологічних догм і повернутися обличчям до цивілізованих, високорозвинених демократичних країн, в яких без революцій і репресій були створені умови для комфортного і заможного життя.

Як розумна, освічена й миролюбна людина Горбачов обрав другий шлях. Він переконався, що комуністичний блок країн за всіма показниками у всіх сферах безнадійно програв змагання з капіталі-

стичним державам, в яких існували демократична форма правління й ринкова економіка. Він усвідомив безглуздя ідеологічного, політичного та воєнного протистояння між країнами. Визнав пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими. Відмовився від імперіалістичних гасел «світової революції», переробки світу на московський копил. З конституції була викреслена стаття про керівну роль компартії. У рамках політики «перебудови і гласності» було ліквідовано ідеологічну цензуру, з кримінального законодавства вилучено статті про покарання за антирадянську пропаганду та антикомуністичну політичну діяльність. Політичні в'язні вийшли на волю і були реабілітовані. Зазнали ідеологічного перегляду й історичних переоцінок багато подій попередніх десятиріч.

Українське коріння

Нинішні й майбутні покоління ще будуть розмірковувати, наскільки він упорався зі складними проблемами свого часу. Які його рішення були розумними, які — помилковими. Він припинив 40-річну холодну війну, поклав край небезпечній ворожнечі й протистоянню між ядерними державами, усунув загрозу виникнення світової війни. Сприяв підвищенню рівня безпеки, зростанню довіри

За Горбачова політичні в'язні вийшли на волю і були реабілітовані. Зазнали ідеологічного перегляду й історичних переоцінок багато подій попередніх десятиріч.

між країнами і народами.

Але це сталося пізніше. На початку правління він дотримувався застарілих уявлень. Зокрема про можливість і потребу збереження СРСР. Не вірив, що московська імперія не підлягала жодному реформуванню. Що в інтересах усіх народів її треба було цивілізувати, мирно демонтувати.

Вважаю, що багато позитивного Михайло Горбачов зробив тому, що був українцем. Отже, на генетичному рівні йому був чужий московський великодержавний шовінізм, жорстокість, зневага до людей і тупорілля впертість.

Якби в той час при найви-

Фото з сайту bykvv.com.

щій владі опинився якийсь московитський виродок на кшталт кацапа путіна, події розгорталися б за іншим, очевидно, кривавим сценарієм.

Аналітики також сходяться на думці: всі процеси, започатковані й підтримувані Горбачовим, проходили мир-

бач, закінчення «ов» додалося до прізвища після переїзду до Ставропольщини. Михайлова мати, уроджена Гопкало, разом із батьками, бідними малоземельними селянами, переїхала до Ставропольського краю з Полтавщини. До територіальної реформи 1923

сень, не забув їх у дорослому віці. Коли неформально зустрічався з друзями-українцями в Москві, завжди співав наших пісень. Улюбленою була «Стоїть гора високая...». Під час співу на його очах виступали сльози.

Михайлова дружина Раїса, хоча й народилася в Сибіру, також мала українське прізвище Титаренко, отже — й наше національне коріння. Вона позитивно впливала на чоловіка, сприяла підвищенню його інтелектуального і культурного рівнів. Мені зовсім випадково довелося побачити її з відстані трьох метрів на Хрещатику біля входу до центрального гастроному. Сталося це навесні 1985 року під час візиту генсека Михайла Горбачова до Києва. Прямуючи у справах до одного відомства, побачив скупчення декількох десятків збуджено-схвилюваних людей, що стояли неподалік входу до гастроному і промовляли слово «Горбачов». Протиснувшись між ними, бо поспішав, помітив, як у щільному оточенні осіб у цивільному, тобто охорони, до магазину заходили три поважні жінки. Впізнав тодішню голову Верховної ради УРСР Валентину Шевченко та Раїсу Горбачову. Третьою була (імені її не пам'ятаю) дружина Володимира Щербицького, тодішнього першого секретаря ЦК КПУ. Очевидно, цікавилися цінами на продукти першочергової потреби і їхньою якістю. В останні роки Горбачов неодноразово заявляв в інтерв'ю, що шкодує про те, що радянський союз розпався. Зникла «велика країна з величезними ресурсами та можливостями», наголошував він. «Більшість росіян думають, як я: вони не хочуть її повернути, але глибоко шкодують, що вона зруйнувалася», — сказав Горбачов в інтерв'ю газеті Sunday Times у 2016 році. Також він підтримував анексію Криму в 2014 році та заявляв, що вчинив би так само в аналогічній ситуації. Цього йому українці не вибачили — Горбачов отримав заборону в'їзду до України на 5 років.

У липні 2022 року російський журналіст Венедіктов в інтерв'ю Forbes Russia розповів, що розмовляв із Горбачовим про повномасштабне вторгнення РФ в Україну. З його слів, Михайло Сергійович вважав, що путін «знищив його спадщину», розпочавши війну, і що він був «розчарований».

Перший і єдиний президент СРСР, лауреат Нобелівської премії миру пішов із життя у той час, коли проти його історичної батьківщини було розв'язано широкомасштабну війну. Йому вдалося змінити світ, але не вдалося змінити росію... ■

року Полтавська губернія мала значно більшу площу, її територія на сході доходила до Дніпра, охоплюючи землі Бориспільщини і Переяславщини. У Бориспільському районі є велике село Любарці, в якому прізвище Гопкало ще й нині там дуже поширене. З високою ймовірністю можна стверджувати: саме з Любарців походять дід, баба й мати видатного політика.

За спогадами Михайла Горбачова, всі його родичі по матері були україномовними. Проводячи багато часу з дідусем і бабусею, він у дитинстві також розмовляв українською. Засвоїв від них дуже багато українських пі-

Ганна ЯРОШЕНКО

Полтавська філія районних електричних мереж АТ «Полтаваобленерго» за недоведене «ліве» використання електроенергії на дачній садибі в селі Петрівка, що неподалік Полтави, призначила її власнику Миколі Страшко майже 52 тисячі гривень штрафу. «Мені вже 84 роки, і досі у своєму житті не зустрічав такої кричущої несправедливості, хамської неповаги до людини, такого приниження людської гідності, з якими зіткнувся на схилі літ», — скаржиться Микола Петрович, котрий вважає, що всі звинувачення на його адресу є надуманими.

Жодним юридичним документом крадіжка електроенергії не підтверджена

Свого часу Микола Страшко працював на Державну телерадіомовну компанію (згодом — Національну телекомпанію) України. За свою багаторічну журналістську кар'єру захищав багатьох людей, допомагав вирішувати навіть складні питання обласного масштабу. А от себе захистити не може.

У чому ж суть цієї прикритої історії? 17 вересня минулого року представники Полтавської філії районних електромереж, міняючи лічильник електроенергії на дачі (в батьківській садибі) мого старшого колеги, виявили порушення схеми його підключення, зафіксувавши використання «штучного нуля», що нібито призвело до необлікованого споживання електричного струму. Ця звістка вразила Миколу Петровича як грим серед ясного неба. Тим часом працівники згаданої філії продемонстрували йому, як можна красти електроенергію: перед тим як під'єднати якийсь потужний прилад, треба робити певні маніпуляції з лічильником — щось вимикати, щось підкручувати. Але ж господар садиби цього не знав. Та й знати, зізнається, не хотів би. Прилад обліку електроенергії працював у звичному режимі, ніякого втручання в його роботу не було. Втім Микола Страшко погодився: порушення є, але ж він до нього жодним чином не причетний. Ані кіловата електроенергії не вкрав, що й підтвердив своїм підписом під складеним актом.

«Імовірно, електроенергію до металевого гаража свого часу провів місцевий монтер за сприяння мого родича (на всякий випадок), а «прийняв роботу», опломбувавши лічильник, представник філії районних електромереж, — припускає Микола Петрович. — І сталося це понад 35 років тому, коли я ще не був повноправним господарем батьківської садиби та й узагалі був відсутнім. Ані того родича, ані монтера вже немає серед живих. Та запевняю: ніхто й ніколи отією ведмежою послугою не скористався».

Із зовнішнього боку гаража, розміщеного на дачному подвір'ї Миколи Страшка, на видному місці (без будь-якої конспірації) верхній кінець кабелю за допомогою болта прикріплений до стіни, а нижній — металевим стрижнем входить у землю. Понад 35 років у домоволодінні це вважали заземленням. До речі, що суттєво? За цей час представники філії районних електромереж тричі(!) міняли лічильник електроенергії, чотири рази бригади професійних електриків, перевіряючи лінію електропередачі, заходили на подвір'я. І жодного разу технічні фахівці порушення не виявили. А що ж говорити про людину з гуманітарною освітою?

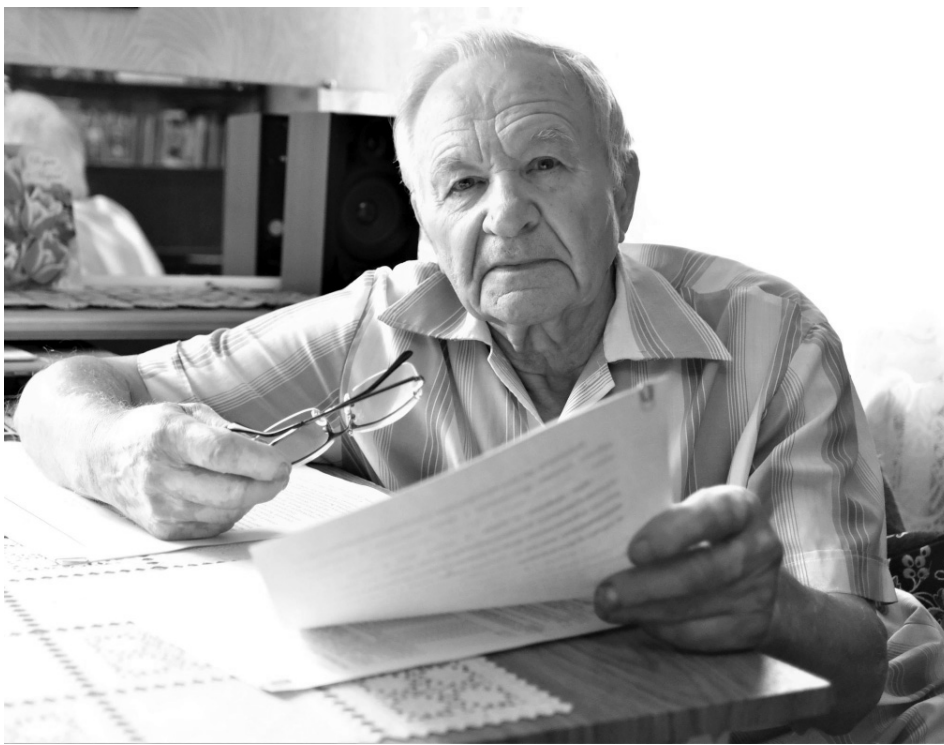
«Свого часу кіловат-година електроенергії коштувала 5 копійок. Приїздили сім'єю на дачу тільки у вихідні. Окрім малопотужних побутових електротехнічних приладів, інших у господарстві ніколи не було, як немає й зараз. Тож чи потрібна мені була ота копійчана економія? Не секрет, усе таємне колись стає явним. Уявіть собі: отакий інцидент трапився б до мого виходу на заслужений відпочинок. Розмова зі мною була б короткою: мене звільнили б із роботи, диплом журналіста можна було б викинути на смітник. Уся моя подальша доля була б перекресленою: такого «зłodія» не взяли б і на посаду сторожа», — наводить свої аргументи мій співрозмовник.

Останнім часом Микола Страшко

■ НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

Удар струмом

За свою журналістську кар'єру Микола Страшко захищав багатьох людей. А от себе захистити від безпідставних звинувачень енергетичних монополістів не може

Микола Страшко вимагає перерахувати 22 тисячі гривень своїх кривих, які, на його переконання, незаконно перекочували на рахунок обленерго, на підтримку нашої армії. Фото автора.

проводить час у селі на дачі тільки теплої пори року. А із середини листопада до середини квітня, тобто майже пів року, дачна садиба пустує. Щороку Микола Петрович справно повідомляє про це в заяві контролеру.

«Незважаючи на це, 6 жовтня минулого року на засіданні так званої адміністративної комісії мені вручили копію заздалегідь підготовленого протоколу, в якому зазначено, що за минулі 12 місяців (від часу останньої перевірки лічильника контролером) я спожив 13 тисяч 295 кіловат-годин необлікованої електроенергії, заборгувавши 51 тисячу 994 гривні, — розповідає далі мій колега. — Такого документа я не підписав. Самі розумієте, для пенсiонера зазначена сума невідомо: щоб розрахуватися з отим необґрунтованим «боргом», треба віддати до копійки всю мою пенсію за цілий рік. Та й за що платити? Були б на дачній ділянці об'єкти на зразок теплиці з електропідігрівом, пиломатеріалом, майстерні з електрозварюванням тощо, з отим покаранням ще можна було б якось змиритися. Але ж нічого подібного немає. Садиба як на долоні — контролери її прискіпливо оглянули. Жодним юридичним документом крадіжка електроенергії не підтверджена».

Затягнувши пасок, 84-річний пенсіонер уже погасив частину згаданої суми, внісши на рахунок обленерго загалом 22 тисячі гривень. Це чотири повні місячні пенсії Миколи Петровича. Говорить: допомогли рідні, а ще — заліз у борги, які теж потрібно віддавати. Але як погасити ще значно більшу суму? Та й узагалі, чому він мусить її погашати?

На підтримку побратима по перу виступили секретаріат Полтавської обласної організації Національної спілки журналістів України, провідні журналісти, звернувшись із листом до голови правління АТ «Полтаваобленерго» Руслана Стройного, в якому просили неупереджено, зважено та об'єктивно розібратися в ситуації, що склалася, зняти з колеги, який гідно пройшов свій довгий журналістський шлях і якого всі знають як порядну людину, безпідставні звинувачення в крадіжці електроенергії. Микола Страшко є володарем чис-

ленних премій, нагороджений почесними грамотами Держтелерадіо України, медаллю «Ветеран праці». Чи могла людина з такою бездоганною репутацією опуститися до необлікованого споживання електроенергії? Запитання риторичне.

«Обленерго лишає мене без засобів для існування»

«Навіть на це колективне звернення за дев'ять місяців акціонерне товариство «Полтаваобленерго» так і не спромоглося дати відповідь. Із приводу ситуації, в яку потрапив, я консультувався з кількома юристами. Їхній висновок однозначний: справа сфабрикована з численними порушеннями. Представник філії районних електромереж під'єднав дрого й опломбував лічильник — отже, філія й має нести відповідальність. Мого втручання в роботу лічильника не виявлено, — наголошує Микола Страшко. — До слова, копію листа від секретаріату обласної організації НСЖУ та інших колег направив і до Полтавської обласної прокуратури. Відповідь отримав буквально через чотири дні — мені повідомили, що колективне звернення спрямували до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. 16 лютого нинішнього року звідти надіслали лист до АТ «Полтаваобленерго» (і копію — мені), де, зокрема, зазначалося: «Не пізніше, ніж через 10 робочих днів повідомити поштою ґрунтовні пояснення стосовно оформлення звинувачувального документа». Та, схоже, і цю вимогу акціонерне товариство проігнорувало».

Микола Петрович показує мені ще один документ — складену АТ «Полтаваобленерго» «угоду» про визнання обсягу та вартості необлікованої електричної енергії згідно з актом про порушення Правил роздрібного ринку електричної енергії. Запевняє, що тієї так званої угоди не підписував, бо якраз перебував у лікарні. Коли зателефонували, щоб забрали якийсь документ, замість нього пішла онука і, налякана погрозами, поставила свій підпис. У тій «угоді» «заборгованість», що лишилася, розписали на рік.

«Згідно з цією реструктуризацією, маю сплачувати щомісяця 3 тисячі 33 гривні та плюс 160 гривень комісійних. Коли представники обленерго склали згадану «угоду», в них перед очима, очевидно ж, був документ про мої доходи. Думаю, вони прекрасно знають, що розмір моєї пенсії становить 5,5 тисячі гривень. Із цієї суми в опалювальний період сплачую 3,5 тисячі гривень тільки за «комуналку». До того ж, оскільки маю хронічні захворювання, понад тисячу гривень щомісяця витрачаю на ліки. Тобто акціонерне товариство «Полтаваобленерго» лишає мене без засобів для існування, а це, як запевняє один із юристів, уже саме по собі є злочином. Зараз сплачую монополісту, скільки можу, — по 500 гривень щомісяця. Як для пенсiонера це теж немалі гроші. Та навіть якщо жертвуватиму (інакше, як пожертвою, це не назвеш) по 1 тис. гривень щомісяця, мені доведеться платити понад три роки. Тобто це кабала, з якої не вибратися, — песимістично заявляє літній чоловік. — Якби хтось раніше сказав мені, що колись потраплю в отаку ситуацію, я б із нього тільки посміявся. Ну хіба не зрозуміло, що я не міг використати оті понад 13 тисяч кіловат-годин електроенергії — притому, що майже пів року дача стоїть закритою? То, може, спершу треба було добре подумати, перш ніж підписувати отакий убивчий документ?»

Микола Страшко пригадує, що, коли працював на Держтелерадіо, його репортажам, телесюжетам довіряли мільйони телеглядачів. А тут йому, чесній людині, узагалі не вірять. «Їм потрібно в будь-який спосіб витягнути з мене гроші. Уявляю, який гонорар за свою фальсифікацію заробили ті, хто «накрутив» пенсіонеру отаку суму. А тепер не для преси, — Микола Петрович просить вимкнути диктофон, — бо цим людям те, що скажу далі, буде тільки в радість. Вони вкрали як мінімум п'ять років мого життя. Коли це сталося, ночами не спав, цілими днями ходив як чумний. А пігулок прийняв стільки, скільки, мабуть, і за все життя не вжив».

У надії захистити свої права і врятувати чесне ім'я Микола Страшко вирішив звернутися до керівництва міста та області. Знову розказує цілу історію про те, як пробував записатися на прийом до чиновників і як байдужі клерки його скрізь ввічливо «відфутболювали» або обіцяли передзвонити й не передзвонювали.

«Хотів потрапити й до Руслана Стройного (як до депутата Полтавської обласної ради від партії «За майбутнє»), однак і тут піймав облизня: повірте, навіть додзвонитися до його приймального неможливо. Не хотів би такого «майбутнього» й після чергових виборів. В Україні повномасштабна війна, шалений стрибок цін на продукти, а мене загнали в пастку й вимагають гроші ні за що. Якщо й після цієї публікації мене не почують, шукатиму справедливість у столиці — звертатимуся до всеукраїнських інстанцій. Терпець уже урвався. В АТ «Полтаваобленерго» мені погрожують судом. Та всі юристи, з якими радився, одностайні в думці, що в мене достатньо аргументів, аби виграти справу. При цьому вони додають: але не в нашому суді. Як правило, коли йдеться про компанію олігархів, суди стають на бік монополістів, виносячи рішення не на користь пересічних українців. Завважте: про це говорять юристи. Звичайна людина зараз повністю безправна, — робить висновок Микола Петрович. — Я в цьому переконався на власному досвіді».

І все ж нині Микола Страшко вже не просто просить скасувати юридично необґрунтоване нарахування захмарної грошової суми, а й вимагає перерахувати оті 22 тисячі гривень своїх кривих, які, на його тверде переконання, незаконно перекочували на рахунок обленерго, на допомогу українській армії, аби наблизити нашу перемогу. «Разом із членами своєї родини (при скромних статках) ми вже перерахували на підтримку наших захисників понад 5 тисяч гривень. Буде чесно, порядно, справедливо, якщо до них додадуться ще й оті 22 тисячі», — вважає Микола Петрович. ■

Олександр КОСОВЕЦЬ,
член ученої ради Українського
географічного товариства, член
Національної спілки журналістів
України, Ростислав СОССА,
провідний науковий співробітник
Інституту історії України НАН
України, доктор географічних наук

ПАРАД МАРАЗМІВ

Сумщина... «Південна»

Чому на території України досі залишаються московські назви

Напевно, всі жителі України знають, що Сумська область розташована на північному сході держави, а Харківщина — на сході. Однак винятком із загалу є працівники Укрзалізниці, які вперто вважають, що розташована на сході України, зокрема на Сумщині, Полтавщині, Харківщині, залізниця по праву носить назву «Південна», адже так її назвали в імператорській Росії ще в 1901 році. Аналогічна картина і з Південно-Західною залізницею, яка простягається від кордону з Росією та Білоруссю аж до Хмельниччини, адже її теж так назвали у далекому 1870 році в царській Росії.

Звичайно, якби керівники Укрзалізниці останні 30 років дивилися на географію зі свого місця перебування, Києва, такі назви залізниць були б явно дивними, однак керівництво залізниці на 32-му році незалежності дивиться на своє господарство «московськими» очима. На підтвердження цього наведемо роз'їзди (платформи), які мають і нині нумерацію від імперської столиці. Рекорд безглузда впевнено тримає Львівська залізниця, яка має на балансі зупиночні пункти, роз'їзди, платформи «1639 км», «1641 км», «1662 км», «1727 км», причому це відстань не від Брюсселя чи Парижа, а від столиці імперської держави — Москви. Такі ж недолугі найменування зустрічаються на Придніпровській залізниці: «1005 км», «1012

км», «1017 км», «1021 км» тощо, на Одеській залізниці — «1027 км», «1040 км», «1043 км» тощо, на Південно-Західній — «507 км», «515 км», «837 км», «1132 км», на Південній залізниці — «668 км», «702 км», «798 км». Загалом станом на вересень 2022 року «московську» нумерацію мали понад 190 (!) зупиночних пунктів, роз'їздів, платформ.

До речі, довгий час Львівською залізницею керував майбутній герой України Георгій Кірпи, який з часом очолював Укрзалізницю, а згодом — Міністерство транспорту України. Йому вистачило здорового глузду перенести святкування дня залізничника України на листопад. Саме 4 листопада 1861 року на території сучасної України з Відня через Перемишль до Львова прибув перший потяг. Однак сміливості перейменувати згадані на початку статті залізниця не вистачило. До речі, збережені «історичні» назви залізниць «Південно-Західна» і «Південна» не вберегли станції «Шепетівка», «Тростянець-Смордине» від ракетних ударів рашистів.

Можливо, перейменування назв залізниць (нині регіональних філій Укрзалізниці), залізничних станцій, зупиночних пунктів тощо — не проста справа, і це пов'язано з процедурою внесення змін до відповідних міжнародних баз даних чи з якимось очіку-

ваним реформуванням галузі. Однак, коли в Україні відбуваються активні процеси перейменувань у царині географічних назв у зв'язку з дерусифікацією та розставанням із комуністично-радянським минулим, Укрзалізниця не повинна залишатися осторонь. До того ж у 2016—2018 роках Укрзалізниця доволі оперативно своїми наказами змогла перейменувати залізничні станції Артемівськ II (на Бахмут), Київ-Московський (на Київ-Деміївський), Дніпродзержинськ (на Кам'янське) та інші. А тут — географічний глухий кут.

Зрештою, в минулому перейменування залізниць були непо-

одинокими фактами на території сучасної України. У короткий період відновлення української державності під час Української революції 1917—1921 років наказом Міністерства шляхів Української Держави від 15 травня 1918 року Південну залізницю було перейменовано на «Слобідську», а Південно-Західну — на «Правобережну», однак прийшли більшовики і повернули імперські назви. Придніпровська залізниця до 1936 року називалася «Катерининською», у 1936—1961 роках — «Сталінською», а з 15 листопада 1961 р. носить нинішню назву.

Тож, щоб навести лад і переіменувати «московську пупови-

ну», пропонуємо перейменувати згадані залізниця відповідно до міст розташування їхніх головних адміністрацій — на «Харківську» та «Київську». До речі, інші залізниця (Львівська, Одеська, Донецька, Придніпровська) уже мають назви, які відповідають їхньому географічному розташуванню. А наведені номерні зупиночні пункти, роз'їзди, платформи пропонуємо перейменувати за назвами найближчих населених пунктів або від центру адміністрації відповідної залізниця.

Таким чином Укрзалізниця має врешті стати справді українською! ■

ЗРАДА

Тато приїхав

У 2014-му він був за наших, у 2022-му став на бік москалів

Анна ФРАНК

Він заходить до квартири. Йому 47 років, але неохайна борода додає віку. Раніше голівся під нуль, але за три місяці најжачилися жорсткі волосини. На ньому брудна піксельна форма, на правій руці й носі намотана біла марля — щоб «свої» упізнали. За плечима кремезний наплічник, на ногах — огидні стоптани берці, наче розчавлені таргани. У лютому його мобілізували до лав «народної поліції» «ДНР», це його перша відпустка.

Повістку йому принесли 18 лютого, в перший день мобілізації. Напруга вже була, а повномасштабного вторгнення — ще ні. Тому ніхто до кінця не розумів, що на нього чекає. Конкретно його підрозділ усе зрозумів уже в Маріуполі.

До цього він усе життя займався аграрним бізнесом. Щось сів, щось жав. Цікаво, що поже тепер?

Певно, маємо дати йому якийсь ім'я. Нехай буде умовним Володимиром. На ший йому кидаються діти — дівчинка п'яти років і хлопчик десяти. Молода дружина (це вже третя) обіймає й плаче. Від попередніх шлюбів він має ще трьох дітей. Вони живуть на підконтрольній Україні території, виїхали у 2015 році. І, мабуть, більше ніколи йому не зателефонують.

На тумбочку біля дверей він небало кидає камуфляжний кашкет. Камуфляж — Збройних сил України.

— Трофейний, з азовця, — говорить Володимир з якоюсь ідіотською посмішкою. Син хапає кашкет і біжить на двір — хизуватися перед друзями. У цей час захисники та захисниці Маріуполя тримали оборону в склепі «Азовсталь». Їхній противник одягається з їхніх трупів.

Володимир прямує до ванної кімнати, адже не приймав душу понад сімдесят днів. Жінка похапцем пхає форму до пральної машинки й біжить накривати на стіл. Пральна була в них ще до початку війни. Це я про всяк випадок, раптом ви почали щось підозрювати.

За столом — уся родина, друзі, сусіди, гуляння весільного масштабу. Володимир займає своє місце, цокають чарки. Дружина гладить його по руці, повторює:

— Ти наш герой, наш захисник, ми тобою пишаємося.

Приходить час фронтових байок, і публіка затихає. Володимир поважно починає:

— Якби я знав, що буде, зібрав би всі гроші та виїхав до Росії. Але тепер уже відступати не можна. Хто вас захистить, якщо не я? — Звук чарок. — У Маріуполь ми заходили перші. За нами була регулярна армія Росії та чеченці. Ми їх вважаємо своїми братами. Зараз багато хто намагається приписати собі звільнення Маріуполя від нациків, але це були саме ми.

— Я взагалі вважаю, що всіх вас

потрібно нагородити орденом «За взяття Маріуполя», — вставляє свої «п'ять копійок» екзальтований тесть.

— У місті ніхто не жалів цивільних, ні одні, ні інші. Звичайно, давали накази стріляти з артилерії на ураження, навіть якщо по житлових будинках, — Володимир буденно зізнається у військових злочинах. — Хоча мені, дякувати Богу, таких наказів не давали. А маріупольці не підтримують ні тих, ні інших, просто втомилися вже від війни.

Формулювання «ті та інші» тут одне з найулюбленіших. Бо як іще виправдати своє моральне зубожіння, як не протиставлячи себе комусь?

— Ліків спочатку не було, їжа теж не завжди. Більше за все хотілося пити, топили сніг, — продовжує Володимир. — Форма така собі, не гріє зовсім. Заходили до квартир, брали що потрібно. Зброя в піхоті теж залишає бажати кращого. В «укропів» усе ліпше: і зброя, і їжа, і форма.

— Бо вони готувалися! Вони стільки років напасти на нас готувалися, — знову, як чорт із табакерки, вискакує тесть.

Володимир розповідає про купи трупів на вулицях міста, переляканих дітей, кволів від голоду бабусь. Просить дружину принести ліки від шлункового болю з його наплічника. Вона витягає аптечку з камуфляжем ЗСУ. Бере з неї пігулки:

— У тебе тут ліки українські.

— Аптечка теж трофейна, — знову ідіотська посмішка.

Цокнули чарки. Діти тягують зі столу цукерки.

Найстрашніше те, що я знала Володимира в його минулому житті. У 2014 році він возив борщ і піріжки українським військовим, які тоді боронили його місто. Коли проїжджав

повз їхні позиції, лишав цигарки, за собою особистої гігієни, якісь пігулки. Познайомився особисто з кількома військовими, часто телефонував. Ризикуючи власним життям та життями дітей і дружини, співпрацював з СБУ та викривав колаборантів. Навіть після окупації міста залишався чи не єдиним його проукраїнським мешканцем, хоча місцева влада могла жорстоко за це покарати. Не виїхав, бо не хотів залишати свою маленьку батьківщину, віддавати ворогу все без останку. Тоді ним можна було захоплюватися. Зараз — у кращому випадку зневажати.

Володимир згадує, як було тяжко. Тягне чарку, плаче, обіймає дружину. Але не викликає жалю, радше відразу та роздратування.

Він має величезний список проблем зі здоров'ям, знайомих лікарів, може дати хабаря та лишитися вдома. Хоча б спробувати лишитися. Але він піде, буде отримувати звання й посади, за пів року побудує справжню кар'єру. Чи вбив він когось із тих, котрих годував борщем? Чи, може, вони вб'ють його?

По телевізору починається черговий випуск новин на каналі «Росія 24». Володимир закликає всіх до тиші, робить звук гучніше — говорять про «Азовсталь».

— Вони ж там сидять, прикрилися цивільними, — резюмує. — Довго не просидять. Їм пропонували здаватися, а вони не здаються. Заморять голодом, значить. Цивільних, може, виведуть.

Ось тут, у маленькій квартирі маленького окупованого міста, у голові маленької людини переміг «руський мір». Цокають чарки, гомонять дорослі, кричать діти, нявчить кіт.

Захисники та захисниці Маріуполя тримали в той час оборону у склепі «Азовсталь». ■

КНИЖКОВА ШАФА

Криза сучасного світу знову

Що найактуальнішого у працях французького філософа, письменника і сходознавця Рене Генона

Тарас ГОЛОВКО

Розробляючи світоглядні питання, філософи в усі часи по-різному розуміли, оцінювали й пояснювали навколишній світ та його проблеми. В цьому неважко переконатися, знайомлячись із творами відомого і водночас суперечливого французького філософа, письменника і сходознавця Рене Генона.

Саме контраверсійність, притаманна висунутим Геноном концепцій, жодним чином не сприймалася марксистською філософією, оскільки не вписувалась у канони комуністичної доктрини, а тому теорії іноземного науковця замовчувались й ігнорувались десятиліттями. Навіть незважаючи на те, що в його працях ішлося про занепад західної цивілізації, зокрема буржуазного суспільства, яке, на думку французького мислителя, з якихось причин обрало хибний шлях розвитку.

Якщо вульгаризатори радянського стибу вважали, що цей процес деградації розпочався з кінця XIX століття і спиралася на вироблену ними утопічну ідеологію, то Рене Генон розглядав цю проблему в ретроспективі, вказуючи на Середньовіччя, після якого західна цивілізація, на його думку, почала регресувати.

Вивчення основних релігій світу

Ще навчаючись у столичному університеті Генон потрапив під вплив ідей відомого на той час окультиста Палюса і відкрив для себе Орден мартиністів, напівтаємну організацію, члени якої культивували християнський містицизм та езотеричне християнство, що з позицій Біблії розглядало гріховність людини, її матеріальну залежність і відстороненість від божественного джерела. Згодом, розчарувавшись в ідеях мартиністів, які уособлювали цей специфічний окультний рух, Генон приєднався до об'єднання, заснованого на стародавньому шотландському обряді.

Заглиблення у суть популярних на той час у Франції вселяючих містичних теорій спонукали Генона до фундаментального їх вивчення, а разом тісно пов'язаних з ними основних релігій світу — індуїзму, ісламу та християнства, в результаті чого упродовж наступних десятиліть з'явився близько двадцяти ґрунтовних праць. Серед них — «Вступ у вивчення індуїстських доктрин», «Теософізм — історія псевдорелігії», «Облудність спиритизму», «Схід і Захід», «Цар світу», «Символізм хреста», «Численні стани буття», «Східна метафізика».

Осібне місце у цьому переліку займає праця «Криза сучасного світу», написана в часи, коли в Європі з'явилися перші ознаки тривожного передчуття світової катастрофи, що наближалась. Крім Рене Генона, це інтуїтивно відчували, втілюючи фатальні передбачення у своїх творах, німецький філософ Освальд Шпенглер («Занепад Заходу»), іспанський філософ і гуманіст Хосе Ортега-і-Гассет («Повстання мас»), голландський історик Йохан Гейзінг («Криза цивілізації»). Висловлені занепокоєння набули ще більшої гостроти, коли амбіції Адольфа Гітлера, який прийшов до влади у Німеччині, почали реалізовуватись на практиці, актуалізуючи вічне питання: чи правильно було обрано цивілізаційний шлях, по якому людство рухається у майбутнє?

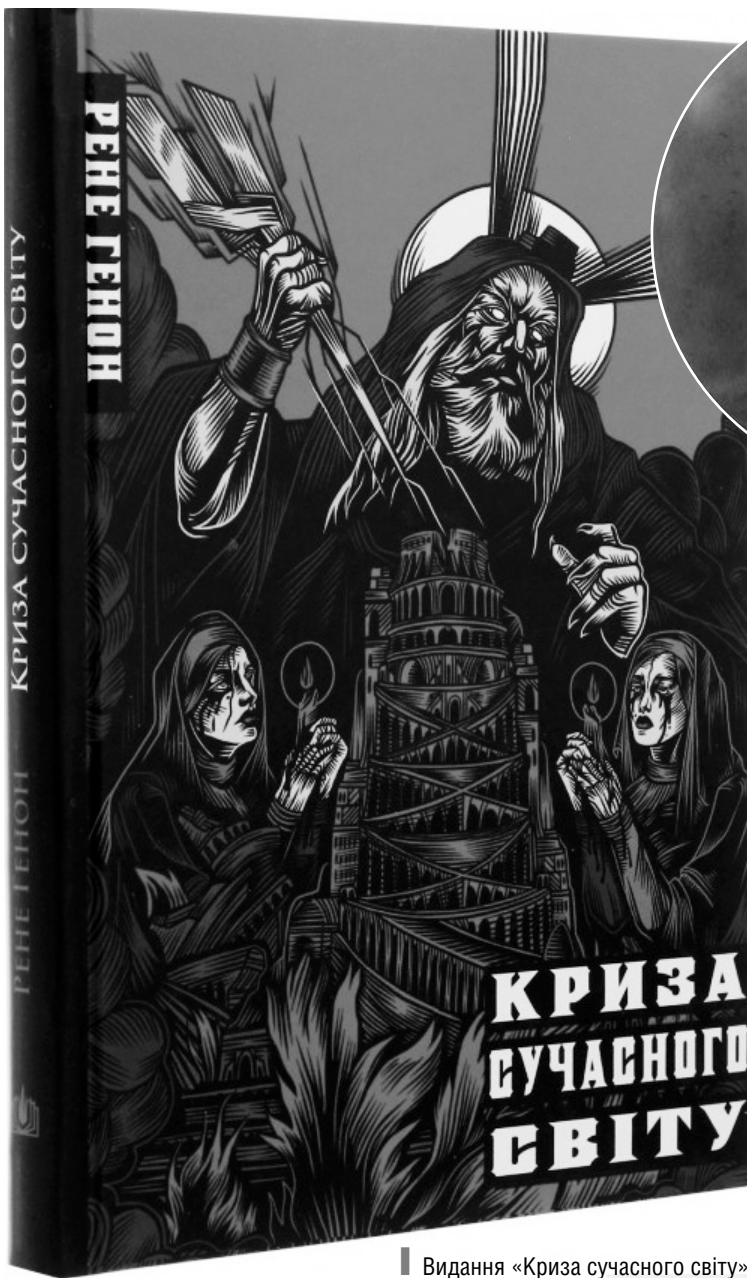
Мабуть, пошуки нагальної відповіді на це запитання спо-

нукали київське видавництво «Пломінь» ще раз повернутися до книги «Криза сучасного світу» Рене Генона (в перекладі Івана Калюги), щоб у контексті подій 2014-го, а тепер і 2022 року спробувати зрозуміти та відшукати вихід із нинішнього стану, в якому опинилась Україна під дією зовнішніх і внутрішніх факторів, з'ясувати, чи є шанс остаточно розірвати зачароване коло, яке втягувало і втягує у свою орбіту не одне покоління українців упродовж століть. Іншою метою, поставленою випуском книги, стало заповнення тих прогалів, що утворилися внаслідок незнання творчого спадку французького мислителя, яке й досі лишається маловідомим для широкого загалу. Його твори не вивчають, вони мало цитовані у засобах масової інформації і їх майже не згадують у своїх виступах посадові особи й політики.

Ігнорування григоріанського календаря

Впадає в око намагання автора ігнорувати григоріанський календар, запроваджений ще в 1582 році і який з плином часу почав сприйматися як своєрідний міжнародний стандарт, на відміну від юліанського. На переконання Генона, запроваджене літочислення не відображає істинних «причин» і «наслідків» того, що насправді відбувається з людською цивілізацією, яка не є статичною, а постійно розвивається. Тому він знайомить читача з більш ускладненою системою визначення часу, в основу якої покладено індуїстську доктрину космічних циклів.

За григоріанським календарем, дні складають місяці, місяці — роки, а роки — століття, відповідно, людство зараз перебуває у XXI столітті від дня народження Ісуса Христа, як це написано у Біблії. Індуїстська доктрина підрахунку часу, на яку вказує у книзі Генон, поділяє літочислення на чотири віки, три з яких — сатья юга (юга — світова епоха), трета юга, двапара юга — людство вже прожило. Нині четвертий за рахунком вік, що має назву «калі юга» і в індуїзмі вважається найгіршою з юг, бо в ній переважають конфлікт-

Видання «Криза сучасного світу».

ність і гріховність. Істотно виникає запитання: а чому, власне, з людською цивілізацією з моменту її зародження відбулася така зміна до гіршого? Французький мислитель наводить низку аргументів, чому це сталося, переконливо доводить свою правоту.

Згадувані автором чотири юги викликають стійку асоціацію із золотим, срібним, бронзовим та залізним віками, про які згадував давньогрецький поет Гесіод іще наприкінці VIII — на початку VII ст. до н. е. в дидактичній поемі «Роботи і дні». Калі юга, як переконує Генон, — це «темний вік», що триває вже понад шість тисяч років, завершення якого має супроводжуватися різноманітними катаклізмами. Чому саме за таким сценарієм має все відбуватися, стає зрозумілим, коли натрапляємо на закономірність, помічену автором книги: циклічний розвиток будь-якого явища має висхідний і низхідний напрямки (початок у найвищій точці й обов'язкове закінчення у точці падіння). Аби не викликати окремих панічних настроїв, Генон намагається зрозуміти, де людство проскочило розвилку в часі, що призвело, з його точки зору, до сумних наслідків, і як цьому зарадити у майбутньому.

У пошуках ідеального суспільства

Ніби пронизуючи поглядом глибину віків, французький філософ звертається до епохи Середньовіччя, коли тампліє-

ри здійснили хрестові походи на Схід для звільнення Святої Землі від мусульман, що тривало з XI до XV століття. Саме тоді лицарі-храмовники здобули безцінні знання, ознайомившись з арабськими сувоями, силою зброї відібраних у невірних і дбайливо привезених до Європи. Через короткий проміжок часу як гриби після дощу у Франції і сусідніх із нею країнах почали зводитися неймовірної краси і величі замки, костіоли, собори, збудовані за принципово іншими кресленнями і з використанням раніше не відомих матеріалів.

Цей прорив в архітектурі, як і в інших царинах людської діяльності, на жаль, занадто швидко закінчився. Як вважає автор, Схід, у широкому значенні слова, не став могутньою підмогою для Заходу. А дарма! Можна тільки уявити, які б перспективи відкривалися з тією ж чашею Святого Граалю, якою нібито заволоділи тамплієри під час одного з хрестових походів, визнаючи Храму Гробу Господнього від мусульман. Якщо вірити легенді, майстерно втіленій Голлівудом у кінострічці «Індіана Джонс і останній хрестовий похід», людство могло отримати вічне Джерело Сили. Цього не сталося через внутрішні уособи, й людська цивілізація дивним чином розділилась, обравши два протилежні вектори розвитку — східний і західний.

З біографії Рене Генона відомо, що він прийняв іслам у

Рене Генон, 1925 рік.

двадцять шість років. Одним із мотивів цього важливого у всіх відношеннях рішення (адже Генон виховувався у доволі консервативній римо-католицькій родині) стало те, що обрана віра в його розумінні відзначалась віковими традиціями, нехарактерними для інших світових релігій. І надалі він неухильно дотримувався цієї установки, не збиваючись на манівці, навпаки, виступаючи непримиренним критиком західного світу, зокрема культури, мистецтва, науки.

Чи мав він рацію? Однозначно відповісти на це запитання досить складно. Можливо, народившись, здобувши академічні звання і сформувавшись як особистість на Заході, він добре бачив його недоліки, намагаючись виправити їх за допомогою різних учень, витворених індуїзмом й ісламом.

Одним з основних недоліків, виявлених Геноном у становленні західної цивілізації, було превалювання матеріального над духовним. Його присуд звучить у книзі достатньо жорстко і до певної міри справедливо: «Через бажання звести все до людини як самоцілі сучасна цивілізація ступила на шлях послідовної деградації, людина націлилася винятково на задоволення потреб, властивих матеріальній стороні її природи, й ця мета була досить ілюзорною, оскільки у цей спосіб створюється більше штучних потреб, аніж можливо задовольнити». Адже й справді, ринкова економіка постійно орієнтована на зростаючі потреби споживачів, добираючись якості й кількості вироблених товарів і наданих послуг, бо від цього залежить прибуток підприємств і добробут населення. З іншого боку, залежність людей від матеріального забезпечення, в прямому значенні слова, застилає їм очі, робить рабами речей, особами, не здатними виявляти співчуття до знедолених, продукує зневагу і презирство до тих, хто через різні обставини опинився за межею бідності.

Складається враження, що Генон постійно перебуває у пошуках ідеального суспільства, де людина існувала б у гармонії із зовнішнім світом, була позбавлена суттєвих недоліків і вад, випромінювала доброту і виявляла щедрість. Невипадково на сторінках книги оживає міф про загадкову доісторичну країну — Гіперборею, де люди жили доти, доки не задовольняли всі свої бажання, виявля-

ли неземну обдарованість у різних мистецтвах і володіли надприродними здібностями. Рене Генон, як і його однодумці в окультній сфері Олена Блаватська і Юліус Евола, анітрохи не вагаючись, стверджував, що людство зародилось саме у Гіперборей, але поступово деградувало, мігруючи на південь. Іншою квітучою державою всі троє вважали Атлантиду, де, за їхніми уявленнями, мешкали могутні атланти, наділені неймовірною силою і світлим розумом.

Навіть психотип західної людини не такий, як у вихідця зі Сходу

Творчу працю Рене Генона, що тривала понад чотири десятиліття, можна поділити за чотирма основними темами: виклад фундаментальних метафізичних принципів, фундаментальні дослідження ініціації й езотеризму, розвідка символізму і критика сучасного світу та «неоспіритуалізму». До останньої теми, крім «Кризи сучасного світу», належать ще п'ять книг: «Схід і Захід», «Духовна влада та світська влада», «Тесофія: історія псевдорелігії», «Спиритистська помилка» та «Панування кількості та ознаки часу». В кожній з них, так чи інакше, розкривається відмінність східних і західних традицій, релігійних уявлень, сприйняття зовнішнього світу, трактування минулого, сьогодення і майбутнього, не кажучи про використання різних духовних джерел.

На думку Генона, навіть психотип західної людини не такий, як у вихідця зі Сходу. Останньому притаманна споглядальність, а іншому, навпаки, дія. Відтак західна цивілізація, як переконує читача автор книги, схильна до постійних змін, швидкості, що постійно зростає. Сказане, хочеться це комусь, чи ні, має підтвердження хоча б у тому, що Захід вже пережив чотири промислові революції, кожна з яких пришвидшувала в той чи інший спосіб сам процес виробництва за рахунок вивільнення людини і впровадження навамін автоматизованих систем. Іншими словами, це, як доводить Генон, нагадує обробку матерії в промислових цілях. Цифрова революція, що розпочалась наприкінці минулого століття, скоріше за все, жодним чином не змінить цю тенденцію в столітті нинішньому. Швидкості в усіх сферах людської діяльності зростатимуть і далі, створюючи передумови для збоїв, а можливо, катастроф через неможливість повністю контролювати технологічний ланцюг. «Це природні та немислимі наслідки матеріалізації, котра набирає обертів, оскільки матерія є сутнісно множинністю та поділом, — підсумовує Генон, — і тому все, що з неї витікає, здатне породжувати боротьбу та всляккі конфлікти як між народами, так і між індивідами».

У «Кризі сучасного світу» дістається на горіхи й науковцям, сучасникам Генона, які опонували, критикуючи висунуті ним концепції. Французький мислитель дорікає опонентам, нібито у них насправді не виникає бажання з'ясувати істину, а радше спостерігається прагнення за будь-яку ціну довести власну правоту, тим самим вони уподібнюються священникам-догматикам, яких ніколи і ні в чому неможливо переконати. «Сьогодні ми повсюдно зустрічаємо лише сліпців, котрі ведуть за собою інших сліпців, — обурюється Генон, — яких вони неминуче приведуть до прірви, де разом і загинуть, якщо їх вчасно не спинити».

Сказане філософом-орієнталістом, авторитет якого в інтелектуальних колах Франції був беззаперечним, викликає стійку асоціацію з картиною фламандського художника Пітера Брейгеля Старшого «Притча про сліпих», написана за чотири століття до того, як праця з фаталістичними пророцтвами Генона була опублікована в одному з паризьких видавництв. В ній, як і в «Кризі сучасного світу», люди через свою слі-

поту — вроджену чи набуту — наближаються до свого падіння, бо не відають, що їх чекає попереду. Символічно, що позаду незрячих, майстерно зображених на картині Брейгелем, німотно видніється будівля церкви, яка є пасивним свідком лиха, що немов магнітом притягує до себе людей. Пізніше Генон випустить нову книжку «Духовний авторитет і світська влада», в якій пояснить, у чому полягає принципова різниця між «священницькою» (жрецькою або священною) і «королівською» (урядовою) владою, а також згадає про негативні наслідки, що виникають унаслідок узурпації влади однією зі сторін, про зоро натякаючи на знищення Ордену тамплієрів, після чого все для Франції пішло наперекір.

Висловлені ідеї Рене Генона в його творчому доробку мали вплив на вчених зі світовим ім'ям, зокрема на німецького філософа і психіатра, одного з творців екзистенціалізму Карла Ясперса, його одноплемінника, засновника герменевтики і сучасної лінгвістичної філософії Мартіна Гайдеггера, французького філософа і теолога, засновника неотомізму Жака Марітена, сходознавця та філософа Поля Масона-Урселя і представника інтуїтивізму і філософії життя Анрі Бергсона. Всі вони високо цінували Рене Генона за його ґрунтовний виклад метафізичних доктрин, обізнаність у класичній орієнталістиці, вмінню застосувати методу синкретизму стосовно теології і міфології, кваліфікований аналіз ведичних священних писань.

Варто зауважити й суттєве упущення розглянутої праці французького мислителя: тут зовсім відсутній критичний аналіз світоглядних засад мусульманського світу. Чи всі сьгодні країни, де сповідується іслам, є ідеальними для проживання поміркованої людини, не зашореної різними ідеологіями, у тому числі релігійними? Далеко не всі. Це в першу чергу стосується держав, де при владі перебувають ісламські фундаменталісти. Немає жодного виправдання тим злочинам, які чинять такі правителі як усередині власних країн, так і у зовнішньому світі. Важко осягнути розумом, скажімо, переслідування і винесення заочно смертної кари британському письменнику Салману Рушді за його роман «Сатанські вірші», розправу з французькими журналістами сатиричного журналу «Шарлі Ебдо», публічні страти інакодумців. Війна, що триває століттями між сунітами і шіїтами, дезавує і ставить під сумнів усі ідеї, висловлені Рене Геноном у праці «Криза сучасного світу» і не лише в ній. Єдине, що виправдовує французького інтелектуала, то це винесення на широкий загал альтернативного погляду на процеси, що відбувались на європейському континенті впродовж століть і до яких наслідків, з його точки зору, це призвело. Навіть зараз, у найостанніші дні, вісімдесят міст Ірану охоплені протестними акціями, викликаними нещодавнім убивством двадцятирічної дівчини вартовими ісламської революції лише через те, що вона нібито мала задовге волосся і неналежним чином прикривала тіло хіджабом згідно з приписами шаріату. Іранські фундаменталісти вже нещадно розстріляли сорок протестантів. А скільки садизму, ненависті, зневаги до людського життя виявлено головорізами так званої Ісламської держави!

Праця Рене Генона дуже вдало доповнена Юрієм Завгороднім, який умістив тут ґрунтовну передмову «Безкомпромісний вирок профанному світу», тим самим розширивши уявлення про вагомий внесок французького мислителя у світову філософію, а ще належним чином оформив науковий апарат видання. Кожний розділ книги доповнюють примітки і коментарі, які допомагають читачеві краще зрозуміти доволі специфічний авторський текст. ■

ВТРАТА

Іронічний гуманіст-романтик

Слово про театрального критика, журналіста, естета й романтика Олега Вергеліса

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

Активний творець мистецького простору в Україні — це про журналіста і театрального критика Олега Вергеліса, автора кількох книг про театр. Він постійно утверджував розуміння естетики як визначального поруху української культури у світовому контексті.

Олег Вергеліс пішов у засвіти через хворобу цьогоріч 30 вересня 55-річним. Він міг розсипати гнівні інвективи й жорстко ставити на місце сірість, міг бути незгідним з міністерськими ініціативами, був часом надто емоційним у висловлюваннях, але, безперечно, все це йшло тільки від одного: від любові до культури. Він знаходив себе в історії українського театру й історіях про нього. Підтримував усе, що стосувалося сучасної української культури, що вартувало уваги, утривалення в часі (постановки Івана Уривського, поетичні книжки, які здобували визнання в Україні й світі, — Ігоря Павлюка, Ігоря Астапенка).

Там, де йшло про талант, про яскраву особистість, Олег бачив спільну душу. В нього був особливий радар на талановитість.

Він — майстер театральної критики, історик українського театру, аналітик сучасних мистецьких форм, інтерпретатор мистецьких постановок. Олег мав чудовий естетичний смак — і блискуче відчував неповторність художнього слова Павла Тичини, Емми Андієвської або Ірини Жилеко. Він умів чудово переформатувати матеріал, проредувати його так, щоб читати було легко й натхненно.

Він мав гострий і чіпкий розум. Але понад усе — він відчував Слово. А це — естетика, художність, потужний вплив, талант або й геніальність. Чи слово в книжці, чи слово, мовлене зі сцени. Головне, аби з фраз вияскравлювала енергія могутнього духу, опосередкована красою погляду на світ.

Олег Вергеліс умів бачити світ як джерело краси. Міг бачити красу в душах і мистецтві, міг бути надзвичайно уважним до нюансів, ніколи не накладав схем, завжди підходив індивідуально. Його було цікаво читати. Його спостереження щодо «колючого погляду» Богдана Ступки або «Солодкої Дарусі» Марії Матіос могли розкрити значно більше про постать чи твір, ніж довгі наукові статті.

Як і з будь-яким вели-

Олег Вергеліс.
Фото з сайту newsproteatr.blogspot.com

ким романтиком, з ним можна було сперечатися. Можна було не погоджуватися. Романтики утверджували ідею духу, який мандрує крізь віки від античності до сьогодення. Деталі не так важливі, головне — естетична велич, справжність, яскравість. І от Олег Вергеліс, здавалося, вірив у цей дух (майже в гегелівському розумінні), намагався відчувати його в сучасних мистецьких формах-постановках.

Його любов до мистецтва була всеохопна. А улюблені митці (Марія Матіос й інші) — це не окремі статті, це вияви того світового гегелівського духу, який блукає від прадавніх часів і до сьогодення.

Напевно, до патосу більше не вдаватимусь. Олег його не любив, хоча й визнавав слово «геній». І були випадки, коли він дозволяв залипати це слово в моїх статтях, де патосу часом було забагато. Мабуть, першим матеріалом, у якому стався певний злам, була стаття про візит Світлани Алексєвич до Києва.

Олег Вергеліс був сміливим, міг бути різким, дозволяв собі вільнодумство й називав речі своїми іменами. Першорядний театральний критик, оглядач, історик театру. А також він був і блискучим педагогом. Його одним із найулюбленіших викладачів був професор НАУКМА Борис Борисович Шалагінов, до якого Олег ставився з великим пієтетом.

Що їх поєднувало? Мені здається, та сама естетика. Обидва — поціновувачі прекрасного. Мабуть, й Олега Вергеліса можна назвати кантіанцем-шпенглерівцем. Він любив прекрасне, тобто «зоряне небо над головою». Любив естетику чистого мистецтва, любив екстравагантність як відхід від норми. А от сірість, буденність у людині — те, з чим миритися не міг.

Він був людиною романтичної доби. Химерне й прекрасне поєднання античної тверезості думки з німецьким класичним мисленням, із кантіанською трансцен-

дентальністю. Усе це фіксував погляд Олега Вергеліса, його високе чоло й живі та мудрі очі, у яких — відгомін віків і якась особлива любов.

Він мав свою естетичну систему, мав улюбленців, мав смаки, яким був вірний протягом життя (як страшно писати у такій тональності). Міг бути суб'єктивним в оцінках, з ним можна було дискутувати (хоча навіщо?), але в цьому, часом межовому, суб'єктивізмі відчувалася велика сила людського. Він був гуманіст-романтик і водночас троль-іронік, який зі скепсисом дивився на світ державного управління та культурних інституцій. Міг помилятися (що таке помилка?), міг здійснювати роботу «над собою» іїї Людина велика — це постійна робота над собою, і через труднощі, помилки.

Олег Вергеліс міг бути суб'єктивним, але не міг бути несправжнім. У своїх симпатіях він виявляв усю амплітуду любові, підтримки на рівні серця. Він був гуманістом, хоча й не без іронічної саркастичності стосовно абсурдів, які доводилося бачити. Міг бути різким, безкомпромісним. Хоча часом усе-таки заплющував очі на деякі абсурди й ніби спостерігав за різним почтом навколо «примадонн» і «королів».

Він мав особливий сентимент до творчості Алли Пугачової, якій у своєму естетичному космосі надавав особливе місце. Колись ми дискутували про Вів'єн Лі та Людмилу Гурченко, потім — про Алєна Делона й Лукіно Вісконті. Олег Анатолійович був блискучим знавцем історії європейського кіно й театру. Утім у першу чергу він відкривав неймовірно цікаві сторінки української сцени.

Він міг по-дитинному оboжнювати українських поеток, прагнув підтримувати сучасних поетів, мав улюблених режисерів. І завжди був собою. Це у всіх викликало повагу. Він умів любити й дарувати своє серце культурі та людям.

Світла пам'ять... ■

Юлія КОСИНЬСЬКА

Події останнього часу боляче позначились на здоров'ї багатьох українців, — і не тільки тих, хто безпосередньо потрапив в епіцентр бойових дій. Втома, психічне виснаження, невизначені перспективи на майбутнє так чи інакше дошкуляють кожному. Зрозуміло, що психоемоційний і фізичний ресурси потребують відновлення. Ефективними для такої терапії можуть стати санаторії сусідньої Польщі. Надійну руку підтримки найближчих західних сусідів українці відчують від перших днів війни. Підтримка ця — різнопланова і потужна. А в оздоровчо-лікувальних закладах отримаєте важливу терапію і перезавантаження спокою. І можливість знайти нову точку психологічної опори. Цілюща сіль, мінеральна вода, унікальні грязі, розмаїті оздоровчі та лікувальні процедури — у кожному санаторно-курортному комплексі є власна «родзинка», що враховує традиції і досягнення сучасної медицини. Про кілька оздоровниць, які стали заслужено популярними не тільки в Польщі, а й за її межами, спробуємо коротко розповісти в цій статті. А для ближчого знайомства радимо вибрати «свій курорт» — залежно від лікувального профілю — і спланувати час приїзду.

Величка: підземна сила зцілення

Ті, кого мандрівна доля приводила до Кракова, напевне, знають Величку. Давня копальня солі й унікальний підземний туристичний маршрут — відомий «магніт» цього затишеного містечка. Сюди легко дістатися від Кракова, а враження від знайомства з його пам'ятними місцями залишаться в пам'яті надовго. Однак не лише туристичні атракції, концерти та екскурсії приваблюють до Велички тисячі гостей з усіх куточків Польщі та інших країн світу. Тут розташований добре знаний реабілітаційно-лікувальний центр з особливим мікрокліматом і можливостями для оздоровлення. Якщо маєте хронічні проблеми з диханням чи хвороби шкіри — варто спланувати сюди приїзд. Помічні на таку оказію аерозольні соляні випари на глибині 135 метрів зарядять при недугах носа, горла, бронхів чи легень, урівноважать стан при астмі та виразках шкіри.

Подібного підземного реабілітаційно-лікувального центру в Польщі немає. Зрештою, у світі їх також небагато — з такою програмою активного відновлення дихальної системи. Оздоровча програма заснована на сучасній дихальній гімнастиці, підсилена специфічним мікрокліматом соляних покладів. Міжнародні сертифікати найвищого рівня підтверджують якість послуг.

У Величці успішно адаптували метод лікування мікрокліматом соляних шахт, який ще в середині ХХ століття активно впроваджував професор Мечислав Скулімовський. Важливі напрацювання згодом поєднали з курортними традиціями ХІХ століття від лікаря Фелікса Бочковского. І нині їх у комплексі ефективно застосовують фахівці підземного реабілітаційно-лікувального центру. Курс терапії може тривати кілька днів або тижнів, враховано також можливість повного комплексного обстеження.

А у вільний від оздоровчих процедур час сам Бог велів відвідати Краків. Прогулянка цим королівським містом — завжди подарунок. І нові враження у скарбничку пригод.

Сонце й тіні Рабка-Здруй

У тому ж Малопольському воєводстві, поміж Краковом і Закопане, розташований курорт Рабка-Здруй. Мальовнича природа на тлі стрімких річок і величних гір додають місцевості колориту, а поклади солі — лікувальних властивостей для питних вод і мінеральних ванн. Єдина в Малопольщі градирня — натуральний інгалятор — створює особливий мікроклімат Рабки-Здруй. Курорт пропонує широкий вибір процедур і специфічних маніпуляцій, спеціалізується на лікуванні недуг, пов'язаних з органами дихання і систе-

мою кровообігу, алергії, ревматизму, порушень нервової системи.

Серце курорту — відновлений останнім часом Здройовий парк. Він поділений на дві частини: територію сонця і тіні. «Зона сонця» — для прогулянок, відпочинку і презентаційних знайомств, тоді як «Зона тіні» — місце для роздумів і усамітнення — переносить в атмосферу парку англійського стилю. Цей парк — унікальне місце для прогулянок як курортників та туристів, так і місцевих жителів. У теплі пори року тішить особливими кольорами і відтінками дерев та квітів, а взимку біла снігова перина творить незабутній краєвид. Окрім красивої природи, знайдете тут добре обладнані місця для занять спортом і дитячі майданчики.

Та не тільки атракціони, музеї та ляльковий театр приваблять малечу. Рабка-Здруй — найважливіший дитячий курорт Польщі. Від керівництва Ордену Усмішки і ЮНЕСКО 1 червня 1996 року Рабка отримала титул «Місто дітей світу». Усміхнене обличчя і половина сонячного диска — таким є герб міста Рабка від 1977 року. Тут навіть установили пам'ятник Святому Миколаю, який зустрічає гостей відразу на залізничному вокзалі. Є безліч санаторіїв для маленьких пацієнтів. Але й для дорослих чимало переваг: соляні сауни, римські лазні, розмаїті пікантні процедури, такі як кавові та шоколадні ванни, журавлиний вітамінний шок. А СПА для дітей — це різні оздоровчі рухливі ігри і цікава фізкультура.

На дозвіллі варто прогулятися в гори, а взимку — зануритися в «атмосферу Лапландії», проїхавшись у собачій упряжці. У Рабці можливо все!

«Дерев'яний гірський Вавель» — одна з найцінніших пам'яток дерев'яної архітектури в Польщі. Цей ялицевий костел святої Марії Магдалини збудували в 1600–1606 роках, на місці давнішого костелу, який наприкінці ХVІ століття знищили повні. Новий костел споруджували гуральські теслі, відповідно до місцевих будівничих традицій. Довкола костелу — красивий кам'яний мур з ХVІІІ століття і дерева ще з 1637 року. Деревя також є пам'яткою природи. Нині у костелі — музей.

Болить серце? Ідьмо в Наленчув

В основі тутешнього мікроклімату — висока вологість і сонце. У Наленчів (Люблінське воєводство) вже понад 200 років лікують втомлені душі й серця. Для серцево-судинних недуг місцеві джерела слабо мінералізованих вод із вмістом заліза (переважає тут магній і бікарбонат кальцію) — ефективний оздоровчий бальзам. Про Наленчув, який лікує серця, в Європі заговорили ще наприкінці ХІХ століття. Тоді ж ця місцевість стала популярним місцем відпочинку польської та європейської еліти.

Наленчув — справжня концентрація краси. Неповторні лесові яри, вишукані курортні павільйони і вілли — в закопанському стилі. Порослі лісами пагорби захищають курорт від пронизливих вітрів. Кожен куточок міста має власну легенду й особливий ландшафт.

Тут рай для творчих людей — натхнення черпаєш у Наленчів просто з повітря. Навіть назви місцевих вулиць — поетичні: Каштанова, Грабова, центральна Липова Алея. Тут можна все: малювати, ліпити скульптури, творити музику, писати вірші. Приїдьте до Наленчува і станьте митцем — тут це просто.

А першим зрозумів це Станіслав Малаховський ще в ХVІІІ столітті: на той час місцевість належала до його володіння. Саме пан Малаховський за підтримки родичів побудував тут палац, розширив парк і відкрив лікувальні мінеральні джерела. «Старі лазні» для гостей звели трохи згодом. А гучній славі курорту в Наленчіві сприяли три лікарі: Конрад Хмелевський, Вацлав Лясоцький і Фортунат Новицький.

Минули роки. З тихого селища Наленчув став містом, його слава постійно зростала, але тиша і спокій надалі залишаються його візиткою. Чисте повітря сприятливо діє на кровообіг, урівнова-

МАНДРУЙТЕ НА ЗДОРОВ'Я

Цілющі грязі, і лікувальні

Поєднуючи традиційні способи терапії і досягнення сучасної медицини, санаторії Польщі мають в арсеналі розмаїтий спектр оздоровчих комплексів на потребу кожного пацієнта

Пам'ятник Никифору Дровняку в Криниці.

Польські санаторії — чудове місце для релаксу й зміцнення здоров'я.

жуючи проблеми з тиском. У Наленчіві лікують захворювання серця і кровообігу, тут створено добрі умови для реабілітації після серцевих нападів, а також практикують всебічну діагностику та лабораторні дослідження. На сучасному обладнанні проводять складні мікрохірургічні операції зору.

А для тих, хто надув має омолодитися, стати струнким і отримати новий імпульс енергії, у Наленчіві підготували різні комплекси процедур з догляду за тілом. Басейн із білою глиною — родзинка курорту. Білу глину традиційно використовують у косметичних процедурах для обличчя. Однак можна застосувати цю процедуру на все тіло. Така собі тепла глиняна «каша» забирає шлаки і токсини з організму, звільняє шкіру від відмерлих тканин, зайвого жиру. Гладенька, оксамитова шкіра — приємний бонус від відпочинку в Наленчіві.

Майже четверта частина міста — парк. Біля входу до нього, в туристичному павільйоні, можна отримати безкоштовну карту і цінні поради щодо кожного об'єкта, який варто відвідати. У вільний від лікувальних процедур час доречно навідатись до красивого Люблінського, мальовничого Казімежа-Дольного, що розкинувся над Віслою, а також познайомитися з палацом у Козлувці — унікальною пам'яткою архітектури та історії.

Напитися здоров'я у Криниці-Здруй

Сама назва — Криниця — звучить велично. І... по-українськи. Курорт Криницю-Здруй (Малопольське воєводство) добре знають в Україні. Це славетна оздоровниця Польщі. З давніми традиціями й особливим мікрокліматом.

Мінеральні води та боровинка (лікувальна грязь) — природні скарби Криниці. Повітря тут розріджене, спершу

навіть здається, що важко дихати. Лякати не варто. За словами лікарів, це досить добрий «тренінг» для легень. Місцева повітря щедро насичена озоном, під його впливом хочеться літати і мріяти. У Криниці чиста енергія наповнює тіло, а душу — натхнення.

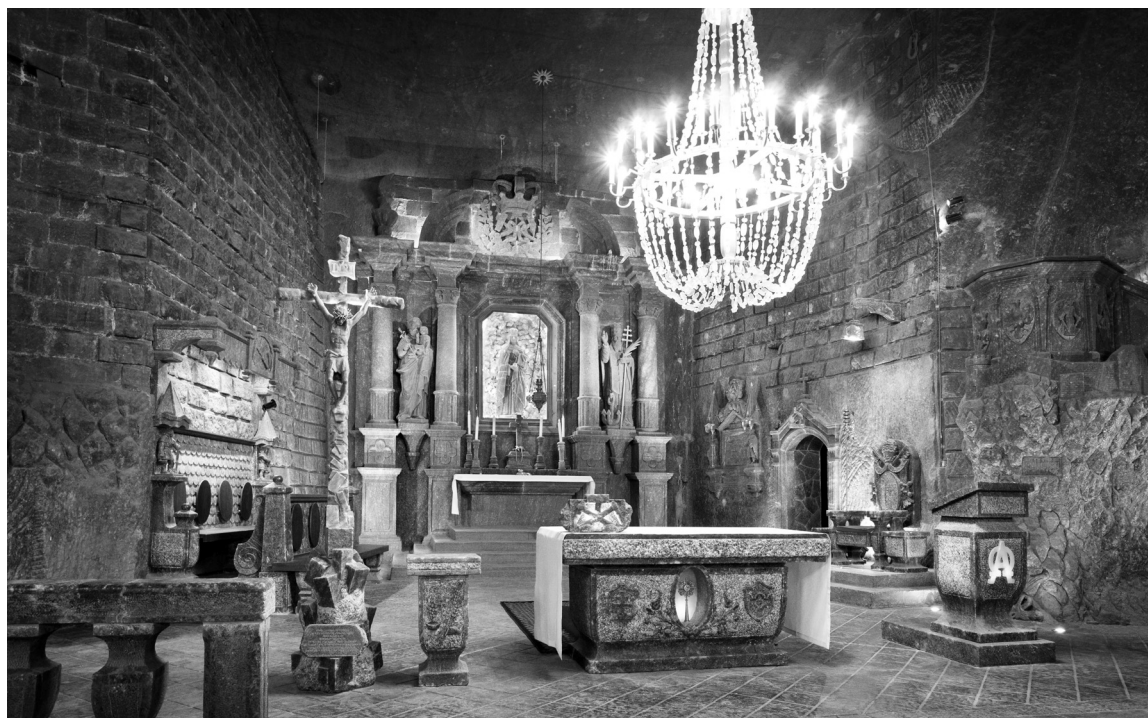
Гора з мінеральними джерелами — серце оздоровниці. Курортний парк розкинувся на все підвищення, звідси й назва — Паркова гора. Цілющі води б'ють з глибин землі, а яка саме з вод корисна для вашого організму — підкаже лікар після обстежень. Воду радять пити одразу біля джерела, бо від контакту з повітрям вона змінює свої властивості. Основні бювети Криниці розмістилися в одному павільйоні. Тропічна оранжерея та концертний зал вишукано доповнюють антураж. Це не тільки пункт «процедурного» пиття води, а й місце зустрічей, прогулянок, обміну новинами.

«Ескіз» майбутнього курорту створив міський голова Кракова Юзеф Дітль. Він і відкрив перші джерела мінеральних вод, заклав підвалини оздоровниці. Криниця швидко набула статусу популярного європейського курорту. «Малий будиночок» (Maly domek) — визначна пам'ятка в центрі міста і свідок перетворення закинутої місцевості на визначний лікувальний осередок. «На води» сюди з'їжджалися знані особи. Тут любили бувати Ян Матейко, Генрік Сенкевич, Владислав Реймонт. З балкона готелю Patria у Криниці співав знаменитий тенор Ян Кепура.

Саме Дітлю належить ідея використовувати мінеральні води Криниці не лише для пиття, а й для лікувальних процедур у пансіонатах. До перших купалень навідувалися королівські особи. Криницю завжди вирізняли особлива вишуканість і стиль. І колоритна

■ МАНДРУЙТЕ НА ЗДОРОВ'Я

унікальна сіль мінеральні води...

Підземні шляхи Велички. Тут усе — із солі.

архітектура — неповторний за-копанський «настрій» споруд. Дерев'яні вілли — самобутні. Кожна має власну назву — «Вітольдівка», «Романівка». А поруч — зразки архітектурного модерну: п'ятизірковий СПА-готель *Prezydent*, *Dom zdrojowy* (велика «пияльня»-бювет). Все це — візитки курортної Криниці.

Вода для лікувальних процедур надходить з 21 мінерального джерела. Серед найпопулярніших — «Слотвинка», «Ян», «Зубер», «Тадеуш», «Юзеф», «Мечислав». Вони добре допомагають при серцево-судинних хворобах, при розладах шлунково-кишкового тракту, порушенні обміну речовин, гінекологічних захворюваннях. Найприємніша на смак — солодка «Слотвинка», лікує, зокрема, безпліддя. А «Зубер» отямлює після алкогольної надмірності. Лікувальні води можна пити лише після рекомендації лікаря. Без протипоказань вживають лише «Криничанку». Ця вода, до речі, дуже смачна.

У Криниці-Здруй — розкішна природа. Влітку лікувальні процедури можна поєднати з прогулянками в гори, а в умовах сніжної зими — з активностями на лижних спусках. Готелі й пансіонати пропонують гостям різні косметичні процедури. У Криниці жив і творив самобутній український живописець Никифор Дровняк. Про його творчість більше розкажуть у місцевому музеї. Ще один цікавий об'єкт Криниці-Здруй — Музей іграшок. Тут зібрано велику колекцію забавок різних часів. Зайдіть у вільну хвилину — не пожалкуєте.

Солець-Здруй: сіль у «малиновій воді»

У Свентокшиському воєводстві є містечко Солець-Здруй. Якщо ваші нерви знесилені, а суглоби втомлені, — вам сюди! Назву мальовничого місцевості, що розкинулася поміж

мальовничими Свентокшиськими горами, отримала від слова «сіль». Солі тут справді багато. Вона навіть проступає крізь ґрунти. Таку особливість містечка над річкою Жоска використовували віддавна, ще з XVIII століття. Спершу сіль випаровували з місцевих вод, а в 1815 році відкрили мінеральні води. На те, щоб постала оздоровниця, знадобилося кілька років. Тепер це один із найвідоміших польських курортів.

Популярність і славу Солець здобув після того, як у місцевих соляних копальнях виявили джерело з вмістом сірководню, що у 8 разів перевищував показник інших подібних джерел. Найцінніші води здравниці Солець-Здруй видобувають із глибини 170 метрів. Ці води, маючи високу концентрацію сполук сірки і насичену мінералізацію, заслужили славу найсильніших лікувальних вод у Європі та світі.

Лікувальні традиції беруть початок від 1837 року, коли Солець отримав додаток Здруй. Це дало місту офіційний статус курорту, з'явилися лікувальна інфраструктура, готель, банкетний зал і бар. А на початку ХХ століття тут заклали курортний парк із численними видами екзотичних дерев і чагарників.

«В усіх тяжких випадках Солець був таким помічним, що ми можемо обійтися без будь-якого іншого закордонного джерела!». Так писав про оздоровницю засновник польської бальнеології професор Юзеф Дітль. Попити цілющої водички і відвідати купальні, які збудували 1925 року, приїздило багато видатних поляків, серед них Ігнацій Ян Падеревський, Еугеніуш Квятковський, відома оперна співачка Ванда Вермінська, скрипалька Ірена Дубінська.

Затишне, спокійне курортне місто залюбки відвідують гості з усієї Польщі й світу. Солець-Здруй — одна з найкращих польських оздоровниць.

Найсильніша лікувальна вода б'є з джерела «Малина». Її використовують у мінеральних басейнах для лікування різних захворювань, особливо шкірних недуг. Під впливом «малинки» часто відступають «безнадійні» недуги. Басейни курорту пристосовані для обслуговування людей з обмеженими можливостями. Оздоровчі об'єкти розташовані у давньому Курортному парку.

Клімат Солець — такий же лікувальний, як і місцеві води. Тут багато сонячних, безвітряних днів, повітря — чисте і насичене хвойним ароматом, бо довкола Солець розкинувся розкішний сосновий ліс. Тож курорт має всі умови для комфортного відпочинку. Поруч немає великих промислових міст. Кілька цікавих місцевих пам'яток привертають увагу мандрівників. Зокрема, костел Святого Миколая, зведений у 1937–1939 роках. Магіном для туристів є залишки замку Казимира Великого в околицях Солець, вишукані костели, каплиці, базиліки, давні вапнякові каменоломні, природні скульптури. А також дерев'яний костел XVII століття у сусідніх Свінарах, палацовий комплекс у Зборові з ландшафтним парком і муром із брамою. Прихильників відпочинку на воді потішить Солецька затока. Тут можна орендувати байдарки, човни, водні велосипеди. Оригінальні туристичні маршрути пролягають із Солець в напрямку інших неповторних польських місцевостей. Наприклад, до містечка Вісліца — мальовничого й багатого на давні артефакти. Радимо також включити його до маршруту.

По тепло — до Теплиці-Здруй

У будь-яку пору року тут комфортно і погідно. Від самої назви — Теплиця-Здруй — віє затишком. Узимку майже ніколи не буває великих морозів, а влітку місцевості не докучає

Реабілітація — на кожен вік і потребу.

Усі процедури — тільки після консультації у лікаря.

Наленчув: терапія спокоєм і красою.

спека.

До Теплиці-Здруй їдуть по тепло. Його акумулюють термальні гарячі джерела. Містечко називають перлиною Нижньої Сілезії. Пейзажі тут мальовничі — навколо гори: Ізерські, Карконоші, Качавські і Рудава Яновицькі. Сюди варто їхати також, щоб насититись красою, спокоєм і радістю душі.

Теплиця-Здруй — найдавніша оздоровниця Польщі, з найгарячішими в країні джерелами (температура у деяких сягає 90 градусів!). Вода цих джерел — чудодійна, насичена фтором і кремнієм, зцілює від хвороб, перед якими традиційна медицина часом безсила. На курорті навчилися полегшувати стан пацієнтів з такими недугами, як остеопороз та інші вади опорно-рухової системи, неврологічні та урологічні захворювання, складні проблеми зору і дихальної системи.

Фахівці різного профілю нададуть необхідну консультацію і складуть індивідуальну програму оздоровлення. Води Теплиці-Здруй добрі як для пиття, так і для купальної терапії. Розлиту в пляшки, її можна також купити не тільки в Польщі, а й за кордоном. Теплицька вода оздоровлює хворі нирки, печінку та інші внутрішні органи. Цілющі гряди з торфом у Теплицях застосовують для

лікувальних ванн. Такі процедури очищають і омолоджують шкіру, виводять з організму шлаки.

Традиції лікування на гарячих джерелах Теплиці-Здруй сягають 1281 року. Тоді тут заклали перший курорт. Багато відомих осіб відвідувало його в різні часи. У Теплицях поправляли здоров'я Йоганн Вольфганг Гете, Гуго Коллонтай, Ізабелла Чарторийська, Марисенька Собеська. На честь останньої, яка була коханою короля Яна III Собеського, названо одне з п'яти джерел у Теплицях: «Марисенька». А також — сучасне СПА з мінеральною водою, саунами, басейнами, гідромасажем, де все обладнано в королівському стилі.

Старий ринок, монастир і костели XVII–XVIII століть, палац графів Шафготш (колишніх власників курорту) — місця, варті відвідин на дозвіллі. «Прогулянки в минуле» природно доповнюють лікувальні процедури курорту. Одна з найцікавіших пам'яток, відкритих у Теплиці-Здруй останнім часом, — бароковий поліхромний стінний живопис із XVII століття. ■

Більше інформації про санаторії та курорти Польщі знайдете на сторінці: <https://www.polscha.travel/uk>

■ БАСКЕТБОЛ

Навантаження для чемпіона

Провідний клуб чоловічої баскетбольної суперліги заявив про дискримінацію та може не зіграти в новому чемпіонаті України

Григорій ХАТА

Слідом за футбольним ожи- вають в Україні й інші спортивні господарства. Стартові тури відбулися в чемпіонаті країни з волейболу, готуються до початку змагання в вищих хокейних та баскетбольних лігах, де закінчився попередній прийом заявок і тривають заключні приготування до початку внутрішніх змагань.

Скажімо, у Федерації баскетболу України в найближчі дні чекають від клубів на сплату вступних внесків та подачу заявочних листів своїх команд.

ФБУ попередньо повідомила, що участь у чоловічому чемпіонаті України планують узяти десять команд. Щоправда, один із клубів одразу заперечив факт своєї участі в новому ЧУ, що повністю оголило конфлікт між керівництвом федерації та власником одного з провідних спортивних клубів країни. «Наша позиція лишається незмінною, поки ФБУ не змінить свого дискримінаційного рішення стосовно нашого клубу, БК «Прометей» не візьме участі в чемпіонаті України з баскетболу. Зауважу, що навіть в останній день подачі заявки на участь у чемпіонаті БК «Прометей» такої заяви не подавав, а отже прошу сприймати інформацію, розміщену на сайті ФБУ,

У дебютному матчі в ЛЕЛ чемпіон України — «Прометей» — розгромив латвійський «Огре».
Фото з сайту prometejbc.com.

щодо участі БК «Прометей» у ЧУ такою, що не відповідає дійсності», — повідомив директор «Прометей» Дмитро Палійчук.

За кілька останніх років «Прометей» стрімко здобув в Україні статус потужного спортивного клубу, піднявши свої обидва баскетбольні (жіночий та чоловічий) та волейбольний клуби на чемпіонські щаблі.

Статус найсильнішого баскетбольного клубу дозволив керівництву «Прометей» прямо й голосно заявити про дискримінацію, суть котрої полягає в тому, що ФБУ вимагає від чемпіонів зробити заявочний внесок, який у разі перевищує вступні фінансові вимоги для інших клубів.

«Для усіх клубів — учасників чемпіонату України з бас-

кетболу було встановлено заявочний внесок у розмірі 40 тисяч грн, і винятково для баскетбольного клубу «Прометей» цей внесок склав 4 млн 500 тисяч грн, що у понад 100 разів перевищує внески для інших клубів. Наш клуб висловлює своє обурення ситуацією, що склалася в українському баскетболі, та категорично заявляє про неприпустимість вибіркового, дискримінаційного та упередженого ставлення до будь-якого з клубів-членів баскетбольної спільноти», — написав у фейсбуці президент СК «Прометей» Володимир Дубинський.

Водночас президент ФБУ Михайло Бродський пояснив, звідки взялися такі фінансові вимоги до чемпіона. «Все почалося з

того, що Федерація баскетболу України подала заявку «Прометей» до Ліги чемпіонів на участь клубу в цьому турнірі, попередньо обговоривши це з ним. Після цього пан Дубинський набрав мене і несподівано попросив зіграти у Кубку УЛЄБ. А коли наш чемпіон країни, попередньо подавши заявку на участь у Лізі чемпіонів, все-таки заявляє про неприпустимість вибіркового, дискримінаційного та упередженого ставлення до будь-якого з клубів-членів баскетбольної спільноти», — написав у фейсбуці президент СК «Прометей» Володимир Дубинський.

будуть використані на допомогу українським клубам для участі в чемпіонаті України.

Після цього в ЗМІ з'явилася інформація, що «Прометей» вирішив напряму підтримати окремі баскетбольні клуби країни, що додатково роздувало полум'я конфлікту.

«Мимоволі МБК «Миколаїв» опинився однією зі сторін нещодавнього конфлікту між БК «Прометей» та ФБУ, коли з боку ФБУ пролунала заява про намір «Прометей» «купити» низку клубів. Зі свого боку, маємо заявити, що жодної спроби «купити» команду з боку компанії «Будінвест Інжиніринг» та її генерального директора пана Дубинського не було. Якщо ж ця прикра ситуація не знайде свою розв'язку та «Прометей» не візьме участі в наступному сезоні Суперліги, МБК «Миколаїв», на превеликий жаль, змушений буде також, уперше в історії України, пропустити найвищий за статусом національний турнір», — пресслужба миколаївського клубу була змушена реагувати на скандальні повідомлення й заявив.

Водночас інші клуби підтримували позицію федерації. «Важко ненормальним, коли один клуб диктує свої умови іншим клубам Суперліги», — наголосив президент «Дніпра» Валерій Кондратьєв. А от багаторічному флагману вітчизняного баскетболу — «Хіміку» з Південного — сказати вже нічого. Через відсутність фінансування існування клубу практично неможливе. Про це заявив очільник Одеської обласної федерації баскетболу Сергій Назаренко.

Поки ж в Україні намагаються розв'язати гучний передстартовий конфлікт, гравці «Прометей» зіграли свій дебютний матч у Латвійсько-Естонській лізі, впевнено перегравши «Огре» з Латвії — 109:56. ■

■ ТЕНІС

Сімейний успіх

Уперше за рік зігравши разом, сестри Кіченок виграли трофей на кортах Естонії

Олексій ПАВЛИШ

Тенісний сезон поступово наближається до свого завершення: вишеньками на торгів стануть підсумкові турніри, де зберуться найкращі атлети за підсумками року.

Завдяки вдалим виступам на «шоломах» перші дві ракетки світу — іспанці Карлос Алькарас (чемпіон US Open) та Рафаель Надаль (чемпіон Australian Open та Ролан Гаррос) — достроково гарантували собі участь у Чемпіонському турнірі. Забезпечили собі місце у Підсумкових змаганнях і Стефанос Циципас із Каспером Руудом: грек іде другим після Алькараса за виграями в сезоні матчами, а норвежець цього року двічі доходив до фіналів «грэндслемів» та вперше піднявся до другої сходинки світового рейтингу.

А от Новак Джокович, який у 2022 році зіграв з різних причин лише вісім турнірів, ще не забезпечив собі участі у турнірі найсильніших: серб через відмову вакцинуватися пропустив усю американську серію змагань та два «шоломи» — в Австралії та США. Відповідно, рей-

тингові бали за минулорічний триумф в Австралії та фінал на US Open згоріли. Сербу все ж вдалося захистити титул на Уїмблдоні, але й там він лишився без очок: 2 тисячі балів за минулорічну перемогу згоріли, а за триумф цього року переможець трав'яного «мейджора» отримав лише призові. Як наслідок — титулованому сербу доводиться грати турніри низької як для себе категорії ATP 250. Один із них — у Тель-Авіві — Ноле уже виграв, але цього замало: у чемпіонській гонці він лише 15-й, утім до прохідного восьмого місця — 500 пунктів, які ще можна набрати до кінця сезону.

Українці ж в ATP-турі грають переважно на «челеджерах», але й там у них все складається не надто вдало: найвищий у рейтингу Олексій Крутих — 240-ве місце, а екстраєць топ-50 Ілля Марченко опустився аж на 372-ге місце.

Набагато краще йдуть справи у наших тенісисток. Так, на турнірі в Таллінні у парному розряді тріумфували сестри Людмила й Надія Кіченок, які зіграли разом уперше з Олімпіади-2020, де дійшли до чвертьфіналу. Перемога у столиці Ес-

Людмила й Надія Кіченок виграли четвертий спільний титул у парному розряді WTA.
Фото: Великий теніс України.

тонії для Люди й Наді є вже четвертою спільною, загалом же у сестер по вісім титулів на рівні WTA. Завдяки виграному трофею Людмила, яка проводить найкращий сезон у кар'єрі, знову піднялась до топ-10 парного табору про ранги, а Надія, яка трохи втратила у позиціях після надзвичайно успішного попереднього року, повернулася до топ-80.

«Дякуємо всім, хто залишився на трибунах, щоб повболівати за нас. Дякую моїй сестрі, ми давно не грали разом, так що

було весело. Це чудовий турнір, ми сподіваємося, що й наступного року тут зіграємо, бо нам справді сподобалися ці змагання», — не приховувала емоцій Надія.

«Дякуємо вам за теплий прийом. Сподіваємося, що ми приїдемо наступного року», — додала Людмила.

Успішно у парі виступила й Катаріна Завачька, яка у тандемі з представницею Іспанії Альоною Большовою тріумфувала у Сан-Себастьяні, здобувши другий парний трофей на рівні ITF. ■

Юрій Вернидуб
головний тренер ФК «Кривбас» (Кривий Ріг)

«Коли всі б'ються, максимально віддаються, тоді є результат».

Григорій ХАТА

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

«Кращий тиждень у житті»

Форвард української «молодіжки» зробив другий у сезоні «хет-трик» і допоміг «Шахтарю» вийти в лідери чемпіонату країни

У матчі з «Металістом-1925» Данило Сікан зробив свій перший «хет-трик» за «Шахтар». Фото з сайту shakhtar.com.

Далеко не один рік в українському футболі перед стартом кожного нового сезону розгоралися жваві дискусії щодо єдиного ТВ-пулу. Минулого літа УАФ та УПЛ оголосили про підписання трирічного контракту з відомим міжнародним спортивним мовником Setanta, після чого здалося, що в багаторічній суперечці про централізацію телевізійних прав можна поставити крапку. Утім разом із поверненням на вітчизняні футбольні ариени великого футболу в країну повернулися й розмови про небажання власників окремих клубів формувати єдиний ТВ-пул.

Днями ж президент України Володимир Зеленський підписав закон, який дозволяє клубам самостійно визначати транслятора своїх матчів. І тепер, без сумніву, тиснути на клуби з метою телевізійного об'єднання УАФ буде ще важче.

Водночас знаний футбольний коментатор Віктор Вацко вважає, що в нових законодавчих реаліях існування УПЛ узагалі немає сенсу. «УПЛ можна закрити. Вона показала, що не здатна ні на що вплинути, не здатна нічого вирішити, не здатна стати організацією, яка консолідує всіх довкола себе. УПЛ як окрема структура виявилась недієвою і непотрібною. В такій ситуації УПЛ цілком спокійно, без втрати якості, можна замінити Комітетом з проведення змагань у структурі УАФ. Вітаємо, ми повертаємося у 90-ті», — заявив Вацко.

Тим часом після ігрової паузи, пов'язаної з матчами збірних, в Україні знову грають поєдинки прем'єр-ліги. І після матчів п'ятого туру маємо в турнірній таблиці нового лідера. Зазнавши в турнірі першої поразки, «Колос» поступився чільною позицією «Шахтарю». Цікаво, що обом цим колективам з верхівки турнірної таблиці минулих вихідних випало грати з харківськими командами. Футболісти з Ковалівки «всуху» програли «Металісту» — 0:2, а «гірники» розгромили «Металіст-1925» — 6:1. При цьому свій другий «хет-трик» у се-

зоні (перший — за молодіжну збірну) зробив 21-річний форвард «помаранчево-чорних» Данило Сікан. «Можливо, це мій кращий тиждень у житті. Мріяв забити за цю команду три голи, мені це вдалося. Дякую команді й головному тренеру», — поділився емоціями талановитий футболіст.

А посеред тижня на «Шахтар» чекає значно складніше випробування — матч Ліги чемпіонів проти «Реала».

«Звісно, сьогоднішня перемога над «Металістом-1925» допоможе в емоційному плані. Успішні дії завжди надають впевненості, але ми повинні розуміти, проти кого гратимемо. Можу вас запевнити, що це найкращий клуб світу, най-

краща організація у світі, хоча «Шахтар» у плані організації не надто далеко, проте все одно перевага на їхньому боці, треба визнати. У «Реала» найвищий рівень футболістів, тож готуватимемося дуже серйозно. Віддамо всі сили, аби потішити українських уболівальників», — зазначив наставник «гірників» Ігор Йовічевич.

До слова, його попередня команда — «Дніпро-1» — залишається єдиною в ЧУ, котра досі не втрачала очок. Четверта поспіль перемога в УПЛ — цього разу над «Львовом» (3:0) — вивела дніпрян на друге місце. А чинний віце-чемпіон країни — «Динамо» — з великими труднощами здолав в гостях «Ми-

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 5-й тур.
«Верес» — «Рух» — 2:2, «Металіст-1925» — «Колос» — 2:0, «Інгuleць» — «Ворскла» — 0:1, «Львів» — «Дніпро-1» — 0:3, «Металіст» — «Шахтар» — 1:6, «Минай» — «Динамо» — 0:1, «Чорноморець» — «Олександрія» — 1:2, «Зоря» — «Кривбас» — 2:2.

Турнірне становище: «Шахтар» — 13, «Дніпро-1» — 12 (4 матчі), «Зоря», «Колос», «Олександрія», «Верес» — 10, «Металіст-1925» — 8, «Металіст» — 7, «Динамо» — 6 (4), «Львів», «Рух», «Ворскла», «Минай» — 4, «Інгuleць», «Чорноморець», «Кривбас» — 2.

най» і з шістьма очками в активі піднявся в «топдесятку» чемпіонату.

Певного прогресу в грі досягли й футболісти «Кривбасу». В п'ятому турі вони забили свої перші голи в сезоні, хоча й залишилися на останньому місці в турнірній таблиці. Цікаво, що два м'ячі підопічні Юрія Вернидуба забили одному з лідерів перегонів — «Зорі», котру, до слова, не так давно очолював нинішній наставник криворізького клубу. «Коли всі б'ються, максимально віддаються, тоді є результат», — прокоментував нічийний результат у матчі з «Зорею» Вернидуб.

Цікавим за напругою вийшов і поєдинок «Вереса» й «Руха». Уперше за п'ять років рівненський колектив грав на рідному стадіоні «Авангард». Місцевий колектив дуже хотів перемогти (президент «Вереса» встановив за перемогу пристойні призові), але суперник зробити цього не дозволив (2:2). ■

Григорій ХАТА

■ ФУТБОЛ

Рік неререалізованих можливостей

Після «сухої» нічиєї з Шотландією українська збірна втратила можливість потрапити до елітного дивізіону Ліги націй

У заключному матчі групового турніру ЛН збірна України розписала «мирову» з Шотландією і не змогла піднятися до вищого дивізіону. Фото пресслужби УАФ.

За сприятливих обставин для збірної України футбольний рік міг тривати до останнього календарного місяця. Утім через мінімальну поразку Уельсу в фіналі кваліфікації потрапити на катарський «мундіаль», який проходитиме в листопаді-грудні 2022 року, «синьо-жовті» не змогли.

Закінчилася для українських збірників і їхня змагальна епопея в Лізі націй-2022/2023. А за титул найсильнішої національної команди цього розіграшу наступного року позмагаються переможці чотирьох квартетів елітного дивізіону — збірні Хорватії, Іспанії, Італії та Нідерландів.

При цьому збірна України свій турнірний шлях завершила на другому місці у групі 1 дивізіону «В», залишившись таким чином без путівки до корти елітних національних колективів. Аби потрапити до «топового» дивізіону, підопічним Олександра Петракова в заключному матчі групи потрібно було перемогти прямого конкурента за підвищення в класі — збірну Шотландії.

Українські уболівальники, які масово заповнили стадіон у Кракові, мали б надихнути свою збірну на переможну гру. Однак більшого, ніж «суха» нічия, «синьо-жовті» не досягли.

«Сьогодні були дуже важкі погодні умови — дощ, важке поле. Утім у нас були моменти,

однак, як і в грі з Уельсом (у фіналі «плей-оф» кваліфікації на ЧС-2022), нам не вистачило реалізації. На такому рівні, коли є голеві нагоди, треба забивати. Довбик виходив сам на сам із воротарем, Ярмоленко схибив, у Степаненка був момент після кутового...», — Олександр Петраков розповів про безрезультатний поєдинок із Шотландією.

У двох матчах з «біло-синіми» у Лізі націй українська команда здобула лише одне очко, чого, власне, виявилось недостатньо для підвищення свого статусу в цьому турнірі. Тож наступного сезону в еліті ЛН гратимуть шотландці, а збірна України, залишившись у другому за силою дивізіоні, знову намагатиметься піднятися поверхом вище.

«Ми не виграли, не здобули потрібного результату, але я пи-

шаюся тим, що перебуваю тут, пишаюся хлопцями, які просто билися на футбольному полі. Іноді ти забиваєш якийсь нелогічний гол і виграєш, іноді створюєш багато моментів і не забиваєш. Це футбол. Потрібно рухатися далі, нічого страшного не сталося», — сказав після матчу з шотландцями капітан збірної України Андрій Ярмоленко.

А наступним пунктом призначення для української збірної визначено чемпіонат Європи

2024 року, котрий відбудеться в Німеччині. Жеребкування відбіркового турніру відбудеться 9 жовтня 2022 року у Франкфурті-на-Майні. При цьому УЄФА повідомило, що від участі в турнірі відсторонила збірну росії — за повномасштабну війну, розв'язану режимом путіна в Україні.

І хоча до старту відбору ще далеко, в УАФ уже зараз мають вирішити, кому довірити управління національною збірною. Контракт Олександра Пет-

■ ТАБЛО

Ліга націй. Дивізіон В. Група 1.
Україна — Шотландія — 0:0.

Турнірне становище: Шотландія — 13, Україна — 11, Ірландія — 7, Вірменія — 3.

ракова з УАФ добігає кінця наприкінці року, і, зважаючи на відсутність у нього вагомих результатів, частина футбольної спільноти України сумнівається в необхідності пролонгації його роботи на посту головного тренера національної збірної.

Серед можливих кандидатів на заміну Петракову називають ветерана тренерського цеху Мирона Маркевича, очільника команди «Аль-Айн» із ОАЕ Сергія Реброва та наставника української «молодіжки», котра пробилася на ЧС-2023 U-21, Руслана Ротана.

Зрозуміло, що найбажанішою кандидатурою виглядає персона Реброва. Не проти порадувати зі збіркою й сам наставник арабського чемпіона, утім чинний контракт із клубом може завадити йому очолити «синьо-жовтих».

Не виключено, що УАФ вирішить залишити на посту головного тренера Олександра Петракова. Особливих претензій до тренера не мають ані футболісти, ані функціонери, тож є висока ймовірність, що новий відбіркового циклу «синьо-жовті» розпочнуть зі старим тренером. ■

■ ВСЕ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ!

Джедаї теж за Україну

Люк Скайвокер збиратиме на дрони для ЗСУ

Адреналіна ШУГАЙ

Американський актор Марк Гемілл, відомий за роллю культового героя «Зоряних війн» Люка Скайвокера, став амбасадором платформи UNITED24. Він збиратиме кошти на безпілотники для ЗСУ. Про це повідомив у фейсбуці президент України Володимир Зеленський.

«Виконавець ролі Люка Скайвокера у «Зоряних війнах» Марк Гемілл — перший амбасадор, який допомагатиме збирати кошти на підтримку наших захисників, на «Армію дронів». Це складна, але дуже важлива місія. Марку, впевнені, ви з нею неодмінно впораетесь», — зазначив глава держави.

Володимир Зеленський також особисто подякував Геміллу під час відеорозмови: «Світло точно переможе темряву. Я в це вірю, і в це вірить наш народ, — сказав президент. — Дякую, що ви очолили складну місію — бути першим амбасадором, який допомагатиме Україні збирати кошти на підтримку наших захисників, на «Армію дронів». Це дуже важливо!» — сказав Володимир Зеленський.

«У цьому довірою й нерівноому протистоянні Україні потрібна додаткова підтримка. Для мене честь стати амбасадором «Армії дронів» на запрошення президента Зеленського, — поділився Марк Гемілл. — Я точно знаю, що безпілотники потрібні українцям для захисту своєї землі, своєї свободи та цінностей усього демократичного світу. Саме зараз найкращий час для того, щоб усі об'єдналися й допомогли Україні вистояти в цій війні з імперією зла».

Проект «Армія дронів» — це комплексна програма фандрейзингової (тобто такої, що акумулює

Марк Гемілл.

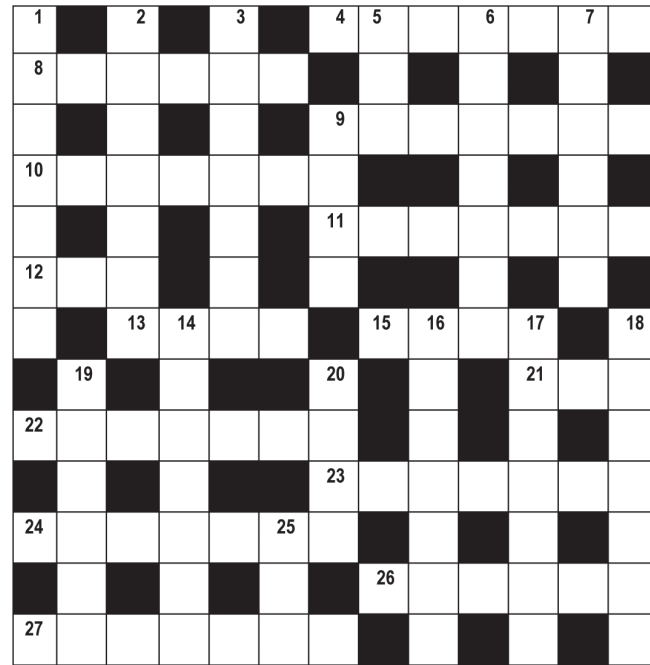
кошти) платформи UNITED24, Генерального штабу ЗСУ, Міністерства цифрової трансформації та Держспецзв'язку, яка передбачає системну закупівлю дронів, їх ремонт та оперативну заміну, а також курс навчання пілотів. Завдяки внескам донорів на «Армію дронів» Збройні сили України вже отримали 986 безпілотників.

Марк Гемілл, якому 25 вересня виповнився 71 рік, став відомий за роллю джедая Люка Скайвокера у відомій кіноепопеї «Зоряні війни». Про таких кажуть «актор однієї ролі». І це не перебільшення. Гемілл знявся загалом у п'ятнадцяти стрічках, і шість із них — це епізоди «Зоряних війн».

Перша частина кіноепопеї вийшла на екрани в 1977 році. На момент зйомок Марку було всього 25 років. Останній епізод «Зоряних війн», в якому знявся вже

немолодий Гемілл, вийшов у прокат у грудні 2019 року. В ньому він з'явився в образі так званого привида Сили. Адже сам Люк Скайвокер загинув у попередньому епізоді під назвою «Останні джедаї». У такий спосіб режисери і сценаристи «Зоряних війн» намагаються оновити акторський склад, який, хоч це й прикро, постарів, тож франшиза потребує нових обличчя і нових героїв. В останній частині епопеї головною героїнею стала Рей Скайвокер — здібна учениця легендарного джедая, яка навіть заслужила носити його прізвище.

Тим часом Марк Гемілл має можливість більше сконцентруватися не на «зоряній», а цілком реальної війні, яку проти України розв'язала росія. Сподіваємось, у цій справжній битві він буде таким же успішним, як у кіно. ■

■ КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №30

По горизонталі: 4. «Яскраве коромисло через річку повисло» (загадка). 8. Головний убір одруженої українки. 9. Південний американський штат. 10. Столиця Грузії. 11. Невеличкий квачик, яким священник кропить святою водою. 12. Поросла травою і кущами низина, де похилилася червона калина. 13. Жіноче ім'я, що перекладається як «життя». 15. Марка автомобіля, який у Росії дають родинам загиблого бійця. 21. Поема Тараса Шевченка, за яку його відправили у солдати. 22. Кінь Олександра Македонського. 23. Твердження, яке не потребує доведення. 24. Експрем'єр Великої Британії, який так полюбився українцям. 26. Театральний псевдонім французького драматурга і актора Жана-Батиста Поклена. 27. Відхилення від головної теми для висвітлення або уточнення побічних, другорядних питань.

Поліцейський із роману Жуль Верн «За 80 днів навколо світу», який переслідував Філіаса Фога і Паспарту. 14. Частина мови. 16. Миргородський полковник, гетьман Війська Запорозького та Гетьманщини у Лівобережній Україні у 1727–1734 роках. 17. Один з останніх князів київської династії, який, як стверджують науковці, першим охрестив Київ. 18. Мускусний щур, що живе у річках та озерах і має цінне хутро. 19. Мішанина кількох мов, не притаманна літературній мові. 20. Наперед подумана послідовність дій. 25. Представник зниклого народу аварів, що згадувався в «Повісті врем'яних літ».

Кросворд №29 від 28 вересня

П	А	Р	Н	А	К	А	Н	І	К	А
І	У	В	В	І	Ч	Е	К			
Ч	А	Л	М	А	Р	Й	О	Р	К	
И	Е	Н	Е	О	Л	І	Т	Р		
Л	О	Т	О	С	Р	Р	И	М	А	
К	К	М	А	Н	Т	О	У			
А	Ш	А	Н	О	Е	Н	О	Р	Д	
Р	О	К	Л	А	Д	Н	З			
М	І	У	С	П	В	И	Т	А	В	
О	О	К	У	Л	Я	Р	А	І		
Д	У	В	Р	О	А	Й	Р	А	Н	
Е	М	І	З	Ю	М	Ж	І	К		
М	О	Р	Г	Б	Л	Е	К	О	Т	А

По вертикалі: 1. Прізвище папи Івана Павла II. 2. Людина, яка вільно володіє двома мовами. 3. Велика товста книга, часто з оздобленнями. 5. Давньогрецький бог і покровитель вітру. 6. Давньогрецький драматург, автор драми «Фігелія в Тавриді». 7. Розпушене волокно чи шерсть, з якої прядуть нитки. 9.

■ ПРИКОЛИ

Одеса не була б столицею гумору, якби не уточнила: «Русский военный корабль, ну шо, ты дошел?»

Вторгненням в Україну можна було запобігти, якби вздовж кордону з росією виставили не військову техніку, а побутову.

Є тільки два варіанти завершення війни: або Україна виграє, або росія програє.

Усе життя мріяв, щоб був якийсь знак, маркування, що відрізняє неадекватного йолопа від звичайної людини. Господь почув мої молитви і помітив йолопів буквою «Z».

Пропоную на українсько-російському кордоні посадити касирку з АТБ, щоб запитувала в кожного приїжджого орка: «Пакет потрібен?»

Мій дід говорив, що в школі є два важливі предмети: військова підготовка, щоб навчитися стріляти та історія, щоб знати, в кого стріляти.

Залучити б Бабу-Ягу на службу в розвідку. Вона добре чує руський дух.

Як називається російська танкова дивізія після вторгнення в Україну?
— Піхотний взвод.

■ ПОГОДА

6–7 жовтня за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, без опадів. Вітер південно-західний, 3-8 м/с. Температура вночі +7...+9, удень +16...+18. Післязавтра вночі +7...+9, удень +16...+18.

Миргород: без опадів. Уночі +5...+7, удень +15...+17.

Вінниця: без опадів. Уночі +6...+8, удень +16...+18.

Одеса: без опадів. Уночі +8...+10, удень +17...+19.

Курорти Карпат: мінлива хмарність, без опадів. **Трускавець:** уночі +6...+8, удень +16...+18. **Моршин:** уночі +7...+9, удень +17...+19.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

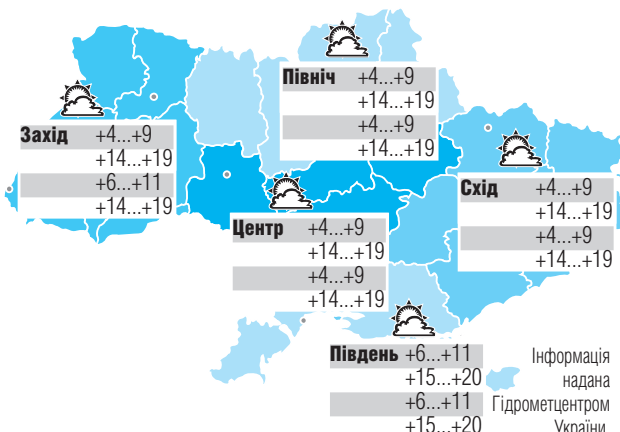
дощ

сніг

дощ, гроза

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками:
«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,
«Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!»,
«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми»,
«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,
«Вітасмо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах:
«Преса України» — у Києві Зам. 3009030
«Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 242
Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить по четвергах Тираж 86734